

1.1 Kiegészítő feladatok fodokumentum3.doc

(Vissza a tartalomjegyzékhez: [..Tartalomjegyzék.doc - A véletlen kép](#))

A véletlen kép KIEG / kieg5198.doc

Cél: Fantáziafejlesztés

A véletlent sokféleképpen használhatjuk képalkotásra. A véletlenszerű képalkotással persze csínján kell bánni. Nagyon könnyen kiürül a dolog. Egyes feladatok /pl. a monotípiába rajzolás/ magasabb rajztudást kívánnak. Azok a gyerekek, akiket a térábrázolás, az illuzionisztikus rajzolás problémái izgatnak, meglehetősen földhözragadt dolgokat igyekeznek belelátni a foltokba. /Kocka, henger, stb./ Ez nem bizonyítja még fantáziátlanságukat. A véletlen feladatok a kreatív gyakorlatokon túl használhatók óra végén, egy kis játékra, vagy időnként a technikai készség fejlesztésére.

Próbapapírok továbbfestése

Elrakjuk például a vízfestések kis próbalapjait, és ezeket használjuk kompozíciók kialakítására.

(Gyakran maguktól is rákapnak a gyerekek, és akvarellezés közben, vagy után kis foltkompozíciókat készítenek. Néha már nem is tudni, melyik képet fejlesztí nagyobb gonddal. A látvány utáni akvarellt, vagy a próbapapírt./

Véletlen frottázs

Ha különböző törmelékeket szórunk az asztallapra, (pl. leszedjük a műanyag edények falára száradt diszperziós festéket, vagy öreg, repedezett rajztáblákat, durván gyalult deszkát használunk.) grafitrúddal, vagy puha ceruzával átdörzsöljük, szintén jó alapokat kapunk, amiket ceruzával folytathatunk. Részletesebben lásd: Frottázs.

Véletlen monotípiák

Négyszínű nyomtatás befejezése után kedvenc játéka a gyerekeknek a monotípiák gyártása. Festékeket csurgatnak össze, a nagy masszahengerekkel széthengerezik, papírt nyomnak rá, vagy arra hengereznek, belevakarnak, belerajzolnak, festenek, stb. Egyszerre csak néhány gyerek játszhatja. Ha egész osztállyal szeretnének játszani, minden gyereknek kell legalább egy henger, üveglap, festéktubus. Az eredmény általában nem áll arányban az elhasznált festékkel. Ritka az igazán élvezetes kompozíció. Igen nehéz például ábrázoló elemeket bevinni. (Részletesebben lásd: Monotípiák/

A megszáradt monotípiákra is rá lehet festeni.

Cél: *A fűvás utáni rajzsorozat oldása, vagy épp a fa akvarellezés előkészítése.*

Előkészítés: *Fűvócsövek kiosztása, esetleg munkaköpeny felöltése.*

Tusba mártott pálcikával megrajzoljuk a fa törzsét az első elágazásokig, majd néhány csepp tust cseppentünk az ágvégekbe. Kis cső segítségével (pl. kiürült filctollakból kivesszük a betétet, hegyet / úgy fújunk rá a tócsára, hogy a csepp ágakká szaladjon szét. Erősebb fűvásból sok fiatal vessző keletkezik, gyengébben fújva vastagabb ágak. Másképp szalad a kis tuscsepp ha vízszintesen, és másképp ha kissé ferdén tartjuk a lapot. Másképp ha erősen, másképp ha gyengén fűvöm. Ha erősen felülről a csepp közepébe fűvök, szétszalad ezer irányba. Ha oldalról, gyengén fűvöm, lehet vezetgetni. Mutatom egy kézbe fogott papíron.

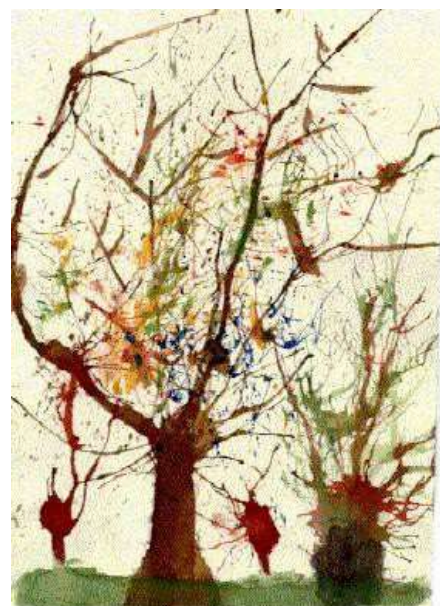
Tusba mártott pálcikával

A talaj szintjéről kis bokrokat is fűjhatunk, végül berendezhetjük a képet különböző lényekkel. Lehetnek valóságosak, vagy a különös fákhöz illő mesebeliek is. Nagyon vékony ecsettel finoman bele is festhetünk a képbe.

Akvarell fűvás

Ha színesben szeretnénk dolgozni, akvarellal is megtehetjük ugyanezt. A cseppeket ecsettel tesszük fel.

Sorozatot is készíthetünk. Az első fát fehér alpra fűjjük. A következőnek hátteret festünk. Ez lehet egyszerűbb vagy bonyolultabb. Festhetünk egy képet fűvócső nélkül, de igyekezzünk megőrizni a korábbi kép élénkségét, mozgalmasságát. A lombkoronába bele is fröcskölhetünk. Egy üres ecsetet keresztben tartunk, erre ütögetünk rá finoman a festékes ecsettel.

Egy gyenge munka.

Jobb oldalon a fűjt, bal oldalon az ecsettel festett kép.

Végül kereshetünk olyan témát, amelynek megfestésekor ismét használhatjuk a fűvécset.

Hívjuk fel a gyerekek figyelmét: jól osszák be erejüket, mert a sok fűvástól könnyű megszédülni! Ügyeljünk, ne kerüljön nyál a csöbe, használat után

Baktai László

mosószeres vízzel mossuk el a csöveket!

Vastagabb csövekkel erőteljesebb, vastagabb vonalak fújhatók. A legvastagabb csövek a keresztbe fűrészelt filctollak (5 mm/, a legvékonyabbak olyan PEVDI filcek, amikből kivettük a kis hegytartó idomokat (1 mm/). Általában olyan PEVDI tollakat használunk, amiket a végük előtt fűrészelünk ketté, kb a fixatív szóró cső vastagságában (2 mm/). Általában könnyű óra, a gyerekek nagy lelkesedéssel dolgoznak. Néha elkezdik fröcskölni, csapkodni a festéket. Az egyik ecsetet vízszintesen tartva, a másikkal ráütve csapkodják a vízfestéket, amiből persze a ruhájukra is jut. Ezért nem árt munka előtt köpenyeket venni.

Technika: Tus, pálcika, rajztoll, vízfesték, fűvécseő.

Növények sablon spray

Általában a száraz termések rajza után adom afféle levezető feladatként. Mindenki rajzolja újra valamelyik növényét egy A/4-es lap közepére. Olyan növényt válasszon, amelynek szép, felismerhető a körvonala. Vágja ki a növényt! A kivágás történhet ollóval, vagy snitzerrel. Ha ollóval vágjuk, beleszúrhatunk egy nagyobb foltba, innen indítva a vágást, vagy bevághatunk a széléről, majd leragasztjuk a bemetszést egy kis celluxszal. A kivágott motívumokat se dobjuk el, ezeket is fel tudjuk majd használni. A sablonokat kirakjuk az asztalokra, majd akrilsprével, vagy fúvogatós filccel (Utóbbival egyszerűbb a munka. Lásd: technikák.) átfújunk a sablonokon.

Az első elkészült kép után további sablonokat készíthetnek tetszés szerinti témákról. (Madarak, állatok, fák, házak, stb.)

A Filccel fújó kép. Pékó Barbara, 3. o.

Fotogramm növényi részekből

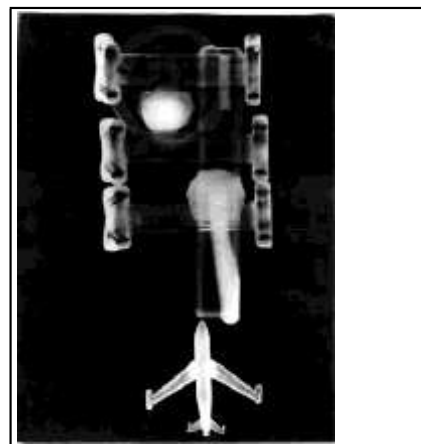
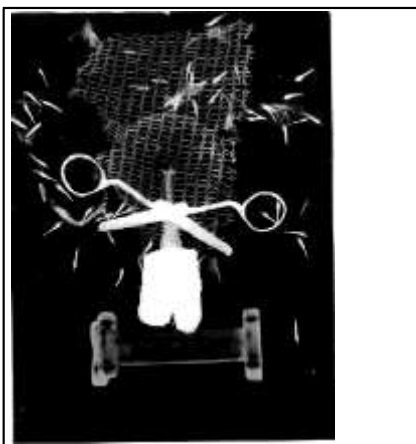
Ha több nagyítógépünk van, és teljes elsötétítést tudunk végezni a teremben az ablakra helyezhető táblákkal, az egész osztály laborálhat egyszerre a teremben, csoportokra osztva.

Beállítjuk a nagyítógépeket, hívó, mosó és rögzítő tálakat. Papírdobozokban száraz növényi részeket, egyéb kis tárgyakat rakunk a gépek mellé. A nagyító vörös fényében a gép alá tett fotópapírra kis mesebeli növénykompozíciókat helyezünk, majd megvilágítjuk. Hívjuk, rögzítjük, szárítjuk. Ha fénymásolatot készítünk róla, bele is rajzolhatunk, esetleg több példányt különböző módon alakíthatunk át.

Ha csak a szertárt tudjuk elsötétíteni, először bemutatom az eljárást a befüggönyözött osztályteremben, az egész osztálynak. Előtte a sötétkamrában a papírokból kivettem egyet, becsomagoltam fekete papírba. Ezen mutatom be a dolgot. Persze a híváskor lassan elszürkül az egész kép, de azért érthetővé válik a folyamat. Ezután bevisszük a nagyítót, a tálakat a szertárba, a gyerekek kettesével mennek be, és készítenek egy-egy fotogrammot. Hogy ne kapjon fényt véletlenül csoportcserénél a fotópapír, kiadagoljuk csoportonként a lapokat egy-egy fekete papírba csomagolva. Nagyítógép helyett egyszerű lámpa is használható. Négyfős csoportok még tudnak dolgozni egy-egy állvány vagy lámpa körül. A lámpák fekete kartonból csőszerű ernyőt kapnak.

A fotópapírokat tartásuk becsomagolva a pad táskatartójában, mindig csak egy-egy lapot húzzanak elő ügyesen. Ne rendezgessék sokáig a kompozíciókat!

Hasonló fotogramokat fénymásolóval is készíthetünk, bár itt nem lesz olyan erős fekete-fehér kontraszt. Ha túl vastag az üvegre rakott kompozíció, a fedél lehajtása helyett vastag fekete vagy fehér vászonnal boríthatjuk le a gépet. Játshatunk persze a beszűrődő fényvel is. Később a fotogramokba belerajzolhatunk, befesthetünk. A fotogramról készült fénymásolatból ceruza, színesceruza rajz készülhet. Ha rögtön a lámpa alatt rajzolunk-festünk bele rögzítővel a képbe, a vonalak fehérek maradnak. Hívóval, a fehér foltokba vihetünk fekete vonalakat. Persze ha már fotogramozunk, nehéz megállni, hogy ne nyúljunk hozzá a talált tárgy dobozhoz, valakinek pedig biztos eszébe jut behajolni a nagyító alá. (Ha van akkora papírunk.)

Technika: Hívó, rögzítő, tálak, csipeszek, nagyítógép, fotópapírok, filmek.

Hívóval rajzolt filmről nagyítva.

Mesebeli erdő

A fa rajza óra, vagy a mesebeli növények óra kiegészítő feladata lehet.

C Henri Rousseau: Séta az erdőben. (A naivok festészete.) a fák a háttérben egyre halványabbak, majd egy világoszöld tört színű háttérfolt következik.

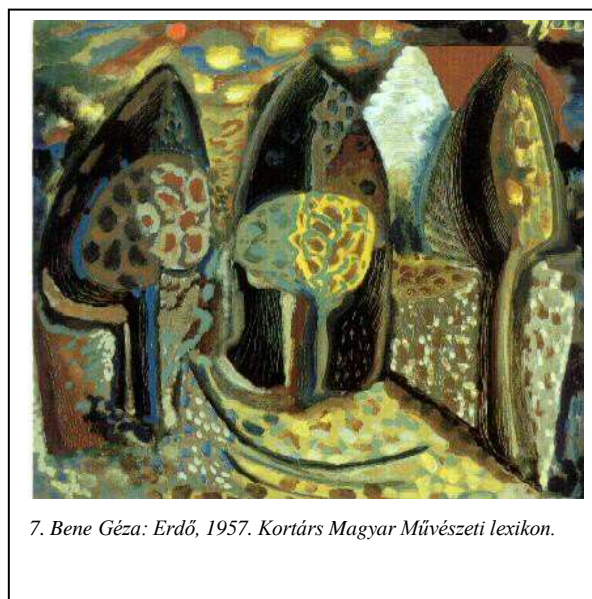
D H. Rousseau: Az oroszlán éhes, és felfalja az antilopot. Itt is hasonló történik, de az itt-ott kivillanó háttér fehér.

FMokry-Mészáros Dezső: Élet idegen planétán. A háttértalaj színe eléggé közel van a fák színéhez, így az itt-ott kivillanó talaj alig válik el tőlük.

Eltt a levelek teljesen összezáródnak, nincs kilátszó háttér.

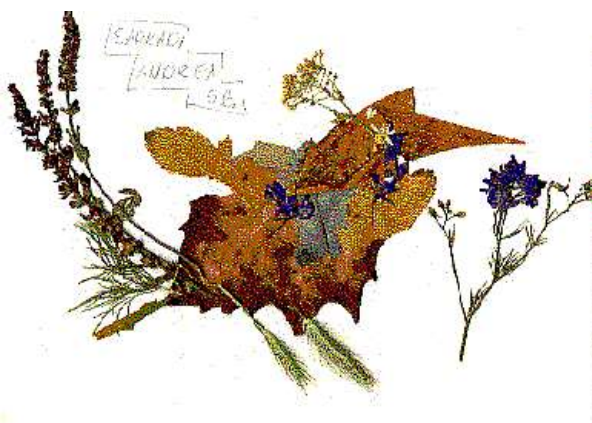
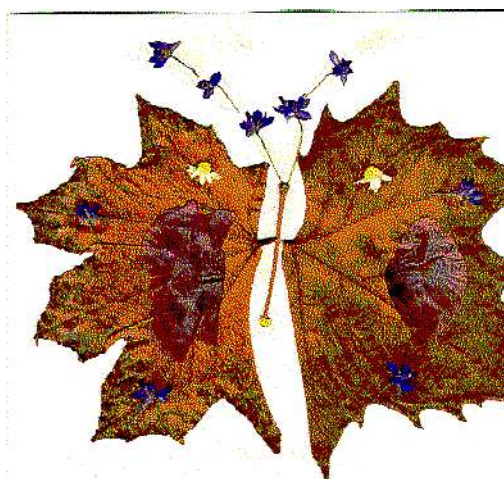
7. Bene Géza: Erdő, 1957. Kortárs Magyar Művészeti lexikon.

Technika: AT.

Szemléltetés: Tematikus diák / mesebeli sorozat

21. Bio art

Száraz növényi részekből, termésekből, kövekből különös növénykompozíciókat készíthetünk. Ha fűszálakból, vagy hasított nádból rácsot készítünk, falra akasztható kis szárazvirág kompozíciót rendezhetünk a rácsba. Keretre feszített fonalakba is szöhetünk. Fa karikára vászon alapot ragaszthatunk, erre rendezve kompozíciókat. Ha a karikába kis képakasztót teszünk, falra is akasztható.

Nehézségek:

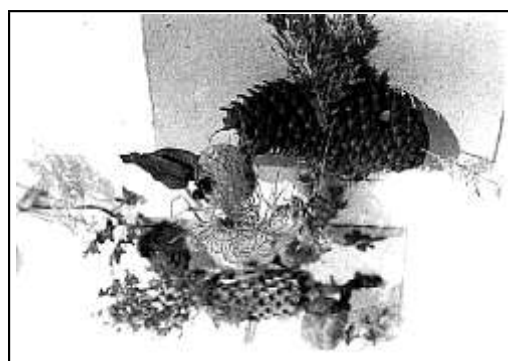
Első reflexként a gyerekek általában elkezdik összerakni a lapon a begyűjtött növényt. Ha még nem dolgoztunk bio-art technikával,

inkább a mesebeli madaraknál érdemes elővenni. Ha azonban gyerekeink már jártasak a természetes anyagokkal való foglalatosságban, nagyon szép kompozíciók készülhetnek. Bio art madarakat térben is készíthetünk. Villás, ágakból madarakat faraghatunk.

Technika. Bio art.

Szemléltetés tematikus diák / bio art

Közös fa

A közös fa lehet egyszerűen csak egy nagy fa, de előtte megismerkedhetünk az "életfa" fogalommal. (Lásd szöveggyűjtemény, Jelképtár.)

Falra helyezett nagy papírra közös fát rajzolunk, festünk. Először csak a fa ágait vezetgetjük le, ha kész a váz, elkezdjük benépesíteni állatokkal, emberekkel, végül az üres helyeket kitöltjük levelekkel, virágokkal.

Dolgozhatunk úgy is, hogy kisebb csoportok követik egymást, vagy az jön ki rajzolni, aki elkészült, de lehet az is a feladat, hogy a lehető legtöbb gyerek férjen hozzá a képhez.

Érdekesebbé tehetjük a feladatot, ha párba álló gyerekek, vagy akár a láncba álló egész osztály csuklóit fonallal összekötjük. (A fonal ne szakadjon el túl könnyen, de azért ne is legyen eltéphetetlen./ A fonal lehet egészen rövid - így a legnehezebb a feladat - vagy hosszabb. Már a megkötés is elég nehéz feladat, hát még a rajzolás. Nagy falfestések előtt segíthet az együttműködési készség kialakításában, de igazából ez már olyan közvetlen közösségformáló feladat, ami nem a rajzóra feladata.

Ha az életfa motívummal is foglalkozunk, a spontán rajzolás után megismerkedünk a különböző életfa motívumokkal, majd mindenki megtervezi a maga életfáját. Schéner Mihály életfáján ott vannak a gyermekjátékok, a gyermekmesék szereplői is. Életfáink vagy csak formájukkal utalnak magára az életre, vagy ilyesféle figuratív elemekkel is. Ekkor a feladat a "Miféle fát rajzoltam" képzőművészeti változatának tekinthető. A hosszú kép Kádár-Csomor Gábor művészeti iskolai csoportjában készült egy 8 m hosszú alapozott szőnyegre..

Sorozat madárfejekről

Az Uránia sorozat madárvilág kötetéből vagy más könyvekből különböző madarak fejét gyűjthetjük ki egy tanulmánylapra. A gyűjtögetésnél keressünk eltérő karakterű fejeket.

A fejeket elrendezhetjük látványszerűen, vagy tanulmánylapot készíthetünk.

Felhasználhatjuk az alkalmat technikai tanulmányokra.

Minden madarat másféle technikával oldunk meg.

Megszemélyesítő játékot is játszhatunk, ha a madarak mögé elképzeljük kedvenc növényüket, vagy egy részletet a madár palotájából, esetleg egy olyan emberi alakot, fejet, akivé a madár át tud változni.

Madaras fa, madaras ablak

A kötetből kimásolt madaraktól egy madaras fát tervezhetünk.

A munkát előkészíthetjük pl. Utassy József versével

Ősz fa (részlet/

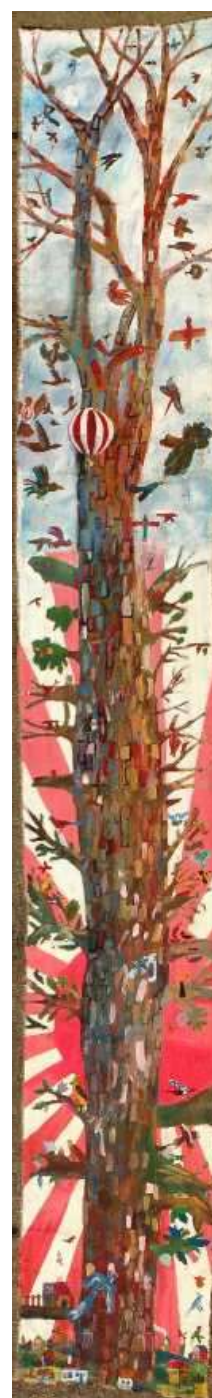
Adjatok ennek a fának nevet: / szállni tanít egy fészek énekét, / s ő tartja fölém reccsenet-kék / dómkupolád is, szüette mennyezet! (Irdatlan ég alatt 102. o)

A fákat rajzolhatjuk, festhetjük egyénileg, vagy közösen, nagy papírokra.

Madaras ablakok

Ha elrakjuk a feleslegessé vált passepartout kereteket, érdekes ablaksort készíthetünk belőlük, ahol az ablakok előtt madarak ülnek. (A lapok kerülhetnek közvetlenül egymásra, kissé távolabb egymástól, így oldalról belesve nagyobb sávok nyílhatnak meg - az egyes lapok közé léceket teszünk - vagy akár messzebb is rögzíthetjük őket lécekkel, vagy egy csupa ablak építményt, állíthatunk össze belőlük. Mindenki külön készíti el ablakát, majd összeállítjuk az ablaksort.

Tanulmányrajz

Jó rajzolók megpróbálkozhatnak a madár testének részletes tanulmányrajzával. Madárcsontváz

tanulmány után megpróbálhatjuk elképzelni a madár mozdulatait.

Érettebb osztályban a feladatot folytathatjuk a hetedikes madár átalakítás mintájára.

Ékszermadarak

Hőre keményedő gyurmából pici, kitűzhető madarakat mintázhatunk.

Kis magokból, ágakból, törmelékekből, kavicsokból is ragaszthatunk össze pici ékszermadarakat.

Jobb osztályokban elrugaszkozhatunk a konkrét madártól, és szárnyaló, lebegő hatású formákat mintázhatunk. Az ékszermintázás több óra után lehet befejező feladat. A dolog technikai része roppant egyszerű. Vékony rézdrótból hajlíthatunk, vagy szaküzletekben készen vásárolhatunk kitűzőt, akasztót. Bővebben lásd: (Kézműves foglalkozások.)

Bio madár készítő játék.

Körbeülünk, középre mindenféle természetes anyagot rakunk. Énekelni kezdünk egy "madaras" dalt, (Zöld erdőben, sík mezőben, sétálgat egy páva./ közben elindítunk körbe egy pár gyékényszálat, vagy lopótököt. Mindenki tesz hozzá valamit, míg ki nem alakul a madár. A munka addig tart, míg meg nem tanultuk a dalt, vagy el nem készül a madár. (Anyák napi műsorként is előadtuk./

Repülő szerkezetek ¹

Egy madaras feladatsort persze repülő modellek készítésével illik befejezni. Egyszerű kis papírrepülők készítéséhez néhány perc is elegendő, egyszerűbb sárkányokhoz kell egy dupla óra, komolyabb repülő modellhez hetek munkája szükséges. Utóbbi esetleg egy repülés projektben képzelhető el.

A repülő szerkezetek lehetnek repítésre valóban alkalmas papírrepülők vagy sárkányok, és lehetnek szabadon alakított szerkezetek. Utóbbiak persze sokkal gazdagabb formai megoldások lehetőségét kínálják.

Szemléltetés: Temaikus diák / repülés

1.1.1.1 Groteszk madarak obozokból, gézgipszből

¹ Bodóczky István: Sárkányépítés Műszaki Könyvkiadó, 1982 Bodóczky István: Papírsárkány Műszaki könyvkiadó 1988

Különös madarakat készíthetünk kis dobozok, vászoncsíkok és gipsz segítségével. Először összeragasztjuk, drótozzuk a dobozokat, majd bevonjuk gipszbe mártott vászoncsíkokkal.

A gipszből csak annyit keverjünk, amennyit negyed óra alatt el tudunk használni. Ha lassítani akarjuk a kötést, keverjünk a vízbe cukrot, és egy kevés denaturált szeszt! Ha valahonnan gézgipszet tudunk szerezni, amit a törött testrészek gipszelésére használnak, gyorsabban és egyszerűbben dolgozhatunk. (Kedvcsinálóként esetleg bemutatom Schéner Mihály munkáit a békéscsabai Meseházból.)

Enyves bankjegyragasztó papírral vagy tapétaragasztóval kezelt papírral is bevonhatjuk a dobozokat.

Egy mesebeli malac.

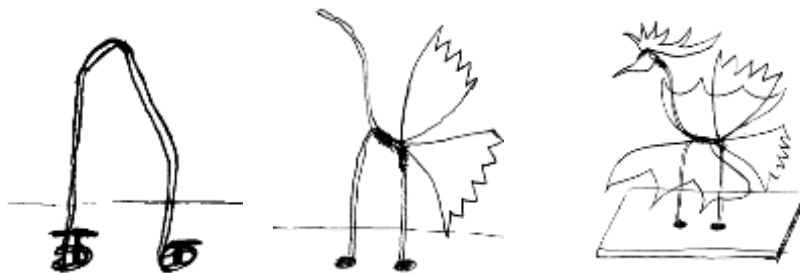
A megszáradt szobrot temperával kifesthetjük.

Eszközök:

Gipsz, keverő edény, vászoncsíkok, drót, spárga, dobozok, talált tárgy készlet.

Drót madár

Készítsük el madarunk vázát erős drótból, majd vékonyabb drótokkal alakítjuk tovább a testet, szárnyat. végül esetleg beszőhetjük a vázat színes fonalakkal. Szobrunkat talapzatra is szögezhetjük, vagy felfüggeszthetjük. A drótvázba beépíthetünk egyéb gépalkatrészeket, vagy másféle hulladékokat is. Jobb osztályokban a csoportok egyik tagja vázlatrajzokkal követheti a készítés folyamatát.

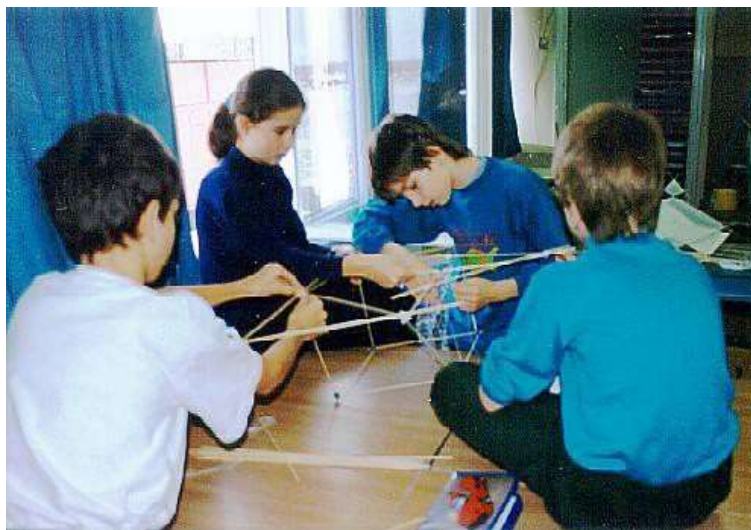

Nehéz feladat, mert a síma dróton könnyen elesúznak a fonalak, ha egyszerűen csak betekerik jó vastag fonallal a vázat, eltűnik a szerkezet, és csak egy fonalgubanc látszik.

Erősebb drótok, színes maradék fonalak. Szerszámkészlet. Vastagabb fa vagy fémlapok alátétnek a kalapálásokhoz, kalapács, kombinált fogó, fűrő, különböző méretű fűrőhegyek, fémragasztó, drótvágó olló.

Papírplasztika

Tapétaragasztóba áztatott papírból szobrokat készíthetünk. A szobrokat formázhatjuk összegyűrt papír, vagy drót, hurkapálcika, stb. vázra. Ha hurkapálca vázra dolgozunk, az illesztéseknél hagyjuk hosszabbra a pálcá végeket, nyomjunk az összekötésekre egy kis technokolt, és csak a száradás után vágjuk vissza a pálcák végét.

Készül a hurkapálca tartóváz

Nejlón harisnyát is húzhatunk a vázra. Kádár-Csomor Gábor tanítványainak munkája

Mesebeli madár és növény dombormű

Akik hamarabb elkészülnek a szerkezettel, nekiláthatnak egy domborműnek. A később elkészülők egyre kisebb méretben dolgoznak.

J Papír borítás szárazon.

I Tapétaragasztóba mártogatott papírsíkokból készül a borítás.

Állatkert

Egyszerű technikai problémaként is tálalhatjuk a feladatot. Az eddigi vázlatokat felhasználva mindenki megrajzol egy figurát, kiszínezi, majd kivágja, (

K Készülőben lévő és elkészült repülő szerkezetek a terem felső sarkába kifeszített méhészdrótokon.

kialakítva a felragasztáshoz szükséges talpakat/ és a másik oldalát is megoldja. A kész elemekből aztán összeállítunk egy különös kertet.

Irodalmi műből is kiindulhatunk, felolvasunk egy részletet egy olyan meséből, amiben nem létező állatok szerepelnek. (A végtelen történet, Óz smaragdvárosa, vagy Lázár Ervin valamelyik meséje./

Papírkivágással is készíthetünk különös állatokat, talpukkal felragaszthatjuk egy alaplapra. (Szemléltetés: El Kazovszkij: Installáció 1986 (Az állatkertet is elkészíthetjük persze bio art technikával.

Papírhajtogatás

A papírhajtogatás technikáját frontálisan, nagycsoportban nem alkalmazhatjuk, a gyerekek eltérő felkészültsége ezt lehetetlenné teszi. Van akinek a legegyszerűbb hajtás is problémát jelent, (lásd A papírsík (, mások pedig messze túl vannak az egyszerűbb hajtásokon. Kiscsoportokat alakítunk tehát, olyan gyerekek vezetésével, akik már tudnak néhány figurát. Esetleg előre felkészülnek néhány új figurával is, majd csoportmunkában próbálják meg különböző változatokban elkészíteni az alapfigurákat. Akiknek nehezen megy, filctollal kiszínezik a meghajtogatott állatokat.

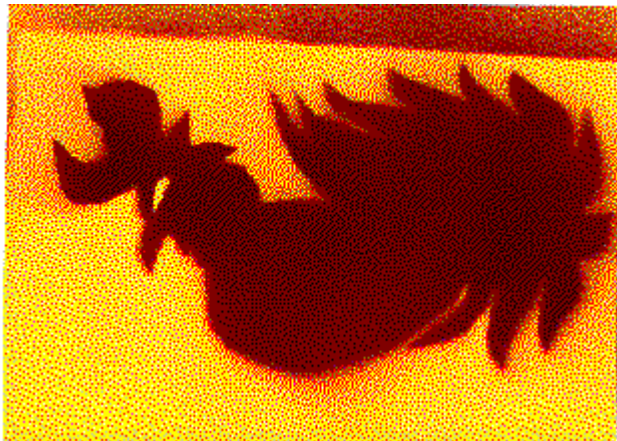
Eszközök: Olló, ragasztó.

Molnár Sándor: Rekviem a birkákért. Művészet, 86/8.

Spray-vel festett madarak

Rajzoljunk műszaki rajzlapra néhány madárkörvonalat. Vágjuk ki őket óvatosan, egyetlen vágással. Ha különböző sprékkel átfújjuk a pozitív és negatív formákat, gazdag színvilágú képeket készíthetünk. Fúvás közben a sablonokat hurkapálcákkal, ceruzákkal szorítsuk le. Kisebb kövek, fonalak, egyéb anyagok segítségével háttérrel is mintázhatunk.

Makettek

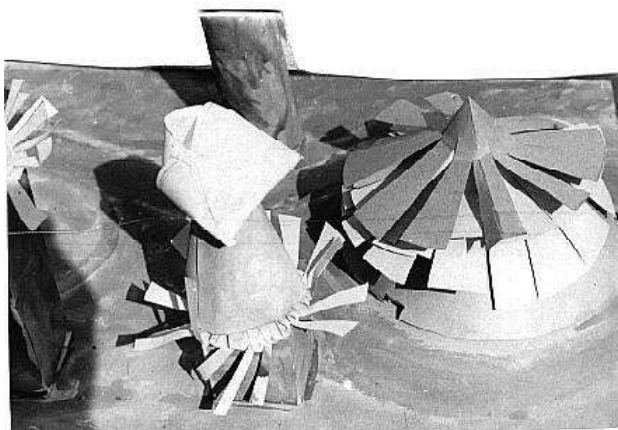
Épület maketteket is készíthetünk, illetve varázsszobákat alakíthatunk ki nagyobb dobozok belsejében, különböző anyagok felhasználásával. Sinkó István tanítványai egész pincéket alakítottak át ilyen módon elvarázsolt kastélyszobákká.

Agyagból is mintázhatunk különös épületeket.

Sátor

Ha valamelyik feladat megérdemelné egy projektet, hát az a há-sátor-kuckó azaz a hajlék feladat lenne.

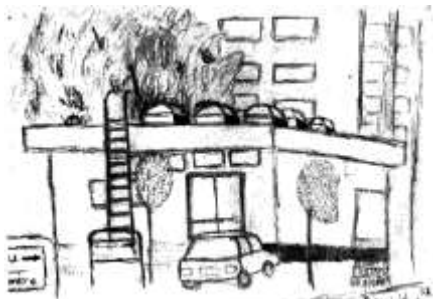
Dramatikus játéksorozatban feltérképeznénk, mikor, mitől érezzük jól magunkat? Mit tehet hozzá ehhez egy épület? Majd jöhetne az építkezés, makettezés. (Még nem volt rá lehetőségem, hogy belevágjak.)

Swirkiewicz Róbert: Environment. A megterhelt ház. Vegyes technika, 220x190 cm. Művészet, 88/1.

Házak tanulmányrajza

Külső térben épületeket is rajzolhatunk, és ezeket alakíthatjuk át különös, mesebeli házakká. Korábban már voltunk kinn rajzolni, a ceruza technika tanulásakor, de akkor nem a házak pontos megrajzolása volt a feladat. A házrajzolást részletesebben hetedikben mutatom be. Az ötödikeseknek itt egészen hasonló felvezetést tartok, azzal a kitételrel, hogy aki nem ért valamit a magyarázatból, átgorja, rajzol, ahogy jól esik.

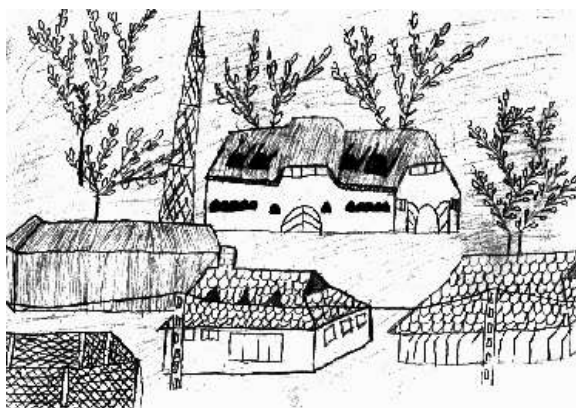
M Vanda finom vonalkötegekkel vázol.

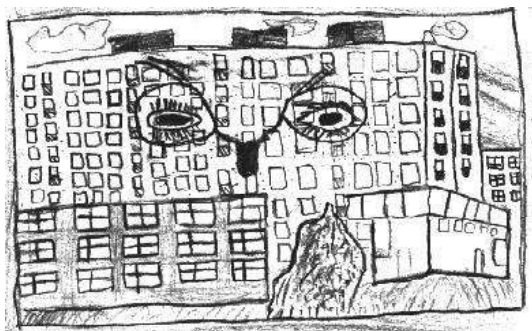
L Betti pontosan megértette az irányvonalak problémáját.

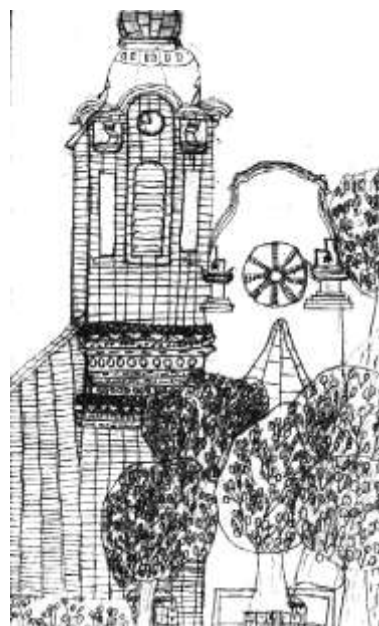
P Tibi fejből rajzolja az épületeket.

N O A második emeletről rajzolt kép.

Q Gergő már rajzolás közben nekikezdett az átalakításnak.

R Egy jellegzetes kítőltő rajz Erzsikétől.

És persze a következő órán tetszőleges színes technikával is meg lehet oldani a házakat.

1 Saci filccel

T Daku Erzsike akvarellje.

S Es zsírkétával

Térbeli forma rajza

Előkészíthetjük a későbbi tónusos munkát, illetve a térbeli tanulmányokat, ha leporellószerű megoldással házak homlokzatait vágjuk ki, és magunk elé helyezve megpróbáljuk megrajzolni.

Ügyesebb rajzolóknak megpróbálkozhatnak azzal, hogy a halványan megoldott tömegvázlat után az egyes lapok eltérő tónusaival alakítják ki a képet.

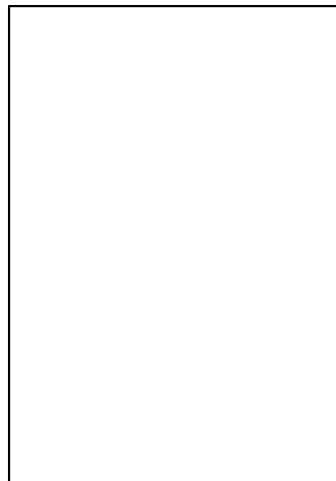
Árnyékportré

A fej, az alak körülrajzolását több helyen is használhatjuk kiindulópontként. Egy lámpa, írásvetítő, diavetítő, külső térben napfény segítségével készülhetnek az árnyrajzok, vagy egyszerűen csak ráfekszik a modell a papírra, és felülről körberajzolják. . Az egyik gyerek modellt ül, a másik tartja a fejét, a harmadik rajzol. A fejet úgy igazítjuk, hogy a már megrajzolt részekről ne mozduljon el az árnyék. Ha a modell a földön fekszik, nem kell rögzíteni, a fal előtt ülő, álló modellnek is könnyebb mozdulatlanul maradnia, ha hozzáér a falhoz. Az árnyékrajzot átalakíthatjuk részletes portrévá, vagy kiszínezhetjük.

Ha több árnyékot rajzolunk egymásra, érdekes "üveg" portrékat kaphatunk.

Hasonló portrékat kapunk, ha fotózzuk a portrét, árnyékával, majd egymásra nagyítunk néhány felvételt. Barátok kettős arcképe készülhet így. Ha hatodikban, a kompozíciós órán alkalmazzuk, tárgyakkal is kiegészíthetjük a kompozíciót.

Ötödikben elkészíthetjük az egész osztály csoportképét.

Grimaszok

Cél: Az arc tanulmányok frissítése.

Előkészítés: Padok körberakása. Ruhafogas, képkeret bekészítése, bevilágítás.

Játékkal is felvezethető óra.

Mit jelzek?

Két vonalban állnak meg a párok, szemben egymással, a terem két fala mentén. Az egyik a mozgató, a másik a mozgó sor. A mozgatók melegen vagy hidegen néznek társukra, aki ennek megfelelően mozog. A meleg tekintetre közelít, a hideg tekintetre távolodik. A bemutatáskor először nagyon erős grimaszokat vágok, majd fokozatosan finomítom, míg végül csak a tekintetem változik.

Mit nézek?

Körbe állunk. Akinek eszébe jut valami, nézni kezdi. Azaz olyan arcot vág, mintha egy szép virágot, egy jó csajt, vagy pl. egy balesetet nézne. Először kiegészítő jelek is adhatók. (Letépi a virágot, megszagolja./ Később próbáljunk meg csak az arcunkkal beszélni. Ha nem megy, akkor idézzük fel újra az első kör jeleit, a kiegészítő mozdulatok nélkül.

Egy történet képei

Két ruhafogason átvettünk egy farudat, arra széles, keménypapírból készített képkeretet akasztunk. A keret akkora, hogy három-négy félalak épp beférjen. Csoportok alakulnak egy-egy történet eljátszására. A történetből csak néhány állóképét villanthatnak fel, főleg az ar kifejezések kell elbeszéljék a történetet. A képekről fotókat készítünk, amelyeket a következő órán kiszínezünk, átdolgozunk, ezzel is erősítve a grimaszok jelentését. (A gépet állványra állítva kioldószinórral szerelve készítem be, a fényt előre bemérem. Ha korábban már fotóztunk, vagy automata gépünk van, akkor a gép helyzetével is játszhatunk. Alulról-felülről, oldalról fényképezve. A reflektorok elhelyezését is variálhatjuk, derítőfényt adhatunk papírlapokról, stb. Általában azonban ezeket inkább a hatodikos vagy hetedikos fény-árnyék órán érdemes megtenni./

A történetek előadása után megpróbálkozhatunk valamelyik kép megrajzolásával. Tükörben próbálhatjuk felidézni a grimaszokat.

Szabadon rajzolhatunk egy grimaszsorozatot arcunkról.

Tanulmány sorozatot is készíthetünk a száj, szem különböző helyzeteiről.

Eszköz: Képkeret, tükörök,

Technika: AT, fotó

Portré fotogramm

A korábbi fotogrammmhoz hasonlóan arcképeket is készíthetünk, kettős exponálással. Először a papírra hajtott fejre exponálunk, majd rárendezzük a kis növényeket, fonalakat, tárgyakat, megpróbáljuk kialakítani az arcképet, és most erre is exponálunk. Ehhez persze meg kell jegyezzük, hol volt a profilvonal helye a papíron.

A portrékat a következő órán továbbfejleszhetjük.

Ha fénymásolóval dolgozunk, a portré rögtön továbbfejleszhető.

Arcfestés.

Az arcfestés mindig valamilyen alkalomhoz kapcsolódik, itt a mesebeli emberek történeteit előadva festhetünk arcokat.

Párok alakíthatják át egymás arcát mesebeli kinézetűvé, az arcokról színes fotók készülhetnek.

Az arcot festés előtt le kell alapozni folyékony púderrel. Várjunk néhány percet, míg a púder megszárad. A festéshez használhatunk temperát vagy babaolajjal megdolgozott porfestéket./lásd eszközeink készítése (Az arcfestés előtt a haját kössük hátra egy kendővel, vagy vászoncsíkkal. A temperát egyszerűen vízzel lemossuk, az olajos festéket viszont előbb töröljük le papírvattával. Utána szappanos arclemosás jön/Érzékeny bőrűeknek kiütéseket okozhat./

A leggyakrabban alkalmazott maszk változatok:

Az egész arcot lealapozzák egy, vagy két-három részre osztva, és erre kerül rá néhány folt.

A foltok követik, vagy átmetszik az arc vonalait, igen gyakori a züllött arc.

Szelídebb megoldás az arcra vetített dia. ezekről színes fotók is készülhetnek. (Lásd még: (

Ha nincs arcfestékünk, nagyméretű, fejre, húzható papírzacskókra mesebeli maszkokat készíthetünk

Részletesebben Lásd Projekt.

Szemléltetés: Tematikus diák / maszk

Néhány vázlat

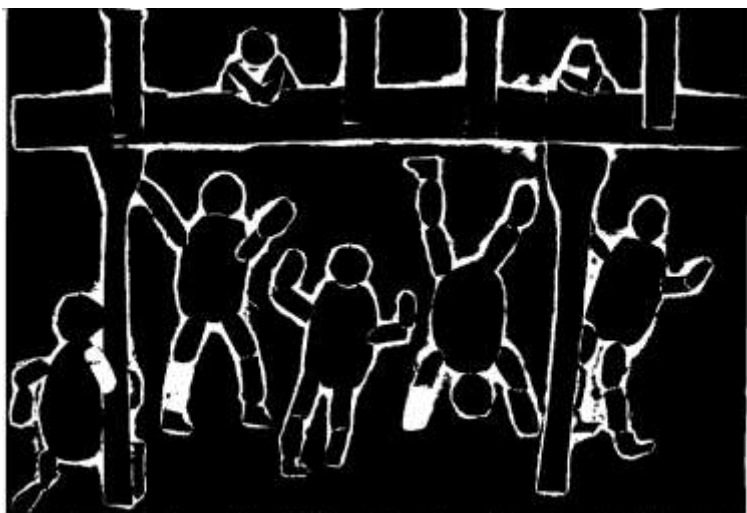
eddigkész

Papírmetszet báb

Műszaki rajzlapból testrészeket vágunk ki, majd különböző mozdulatokat ragasztunk fel velük. A felragasztott lapokat felfestékezve nyomatokat készíthetünk.

Keményebb papírból mozgó marionett bábokat is készíthetünk. Ha a testrészekre vékony vaslemezeket ragasztunk, majd üveglapra vagy vékony műanyag lapra helyezük őket, alulról mágnessel mozgatva rajzfilmet készíthetünk csoportmunkában. (lásd: 6. o Történet kezekkel. (

Alakjaink átöltöztetése

Mozdulatrajzolás után kiválasztunk egy figurát, és újra megrajzoljuk, de most más alakként, más környezetben. Nehezebben rajzoló gyerekek esetleg az eredeti alakokat is átrajzolhatják.

Választható feladatként is kiadhatjuk. Akik szívesen krokiznak, két órán át rajzolgathatják a mozdulatokat, esetleg különböző eszközökkel. Akik szívesebben rajzolnak képzeletből, a mozdulattól kiindulva, rögtön a képzeletükben megjelenő alakot rajzolják.

A pók és a lepke találkozása (Bodnár Éva nyomán/

A feladatnak van hosszabb és rövidebb, játékosabb és komolyabb változata. Órákon, játszótérházakban a rövidebbet szoktuk alkalmazni.

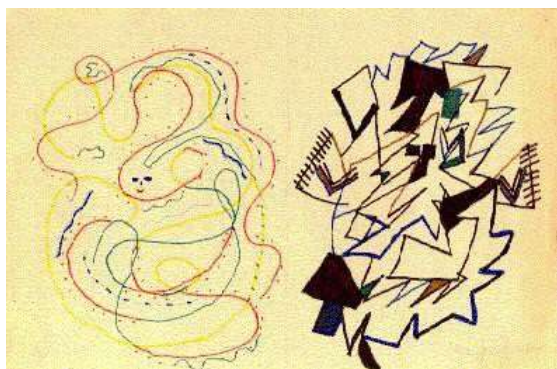
1.1.1.1.2 Rövid változat

Bejársunk két karakteresen eltérő részletet Orff Carmina Buranájából. Ha elő tudjuk ehhez készíteni néhány játékkal a hangulatot, akkor megpróbálkozunk a két zenei részlet spontán mozgásos lebegésével. A spontán mozgások után megbeszéljük, milyen zenei elemek teszik az eltérő hatást. Képeket vetítünk, és színekről, formákról igyekszünk eldönteni, melyik zenei részlethez tartozhatnak. (Diákat lásd: kontrasztok.) Kibontakozik egy kemény, hideg, gonosz és egy meleg, lágy, szelíd világ. Nevet adunk szereplőinknek, az egyik lesz a lepke tündér, a másik a pók tündér. Nagy csomagolópapírokra fekszenek jellemző pók és lepke tartásban a gyerekek, körülrajzolják egymást, majd átalakítják a rajzokat pók-lepke tündérékké./Zsírkréta vagy gvas/ Miután elkészültek a rajzok, megpróbálunk elszakadni az emberi alaktól. Olyan lényeket tervezünk, amik nem hasonlítanak semmiféle földi lényre (persze azért ötödikben még csak visszajön a pók-lepke forma, és mégis rögtön tudjuk róluk: pókok vagy lepkék.

Szemléltetés: Tematikus diák / Kontrasztok

1.1.1.1.3 Játékkal indított változat:

A rajzolás előtt egy játékot játszunk, melynek során bizonyos szabályok szerint beszöjjük a játéktérrel fonalakkal/ j/2/. Ezután jön a fenti képes, zenés bevezetés. Az első módszer inkább az esztétikai, a második a közösségi

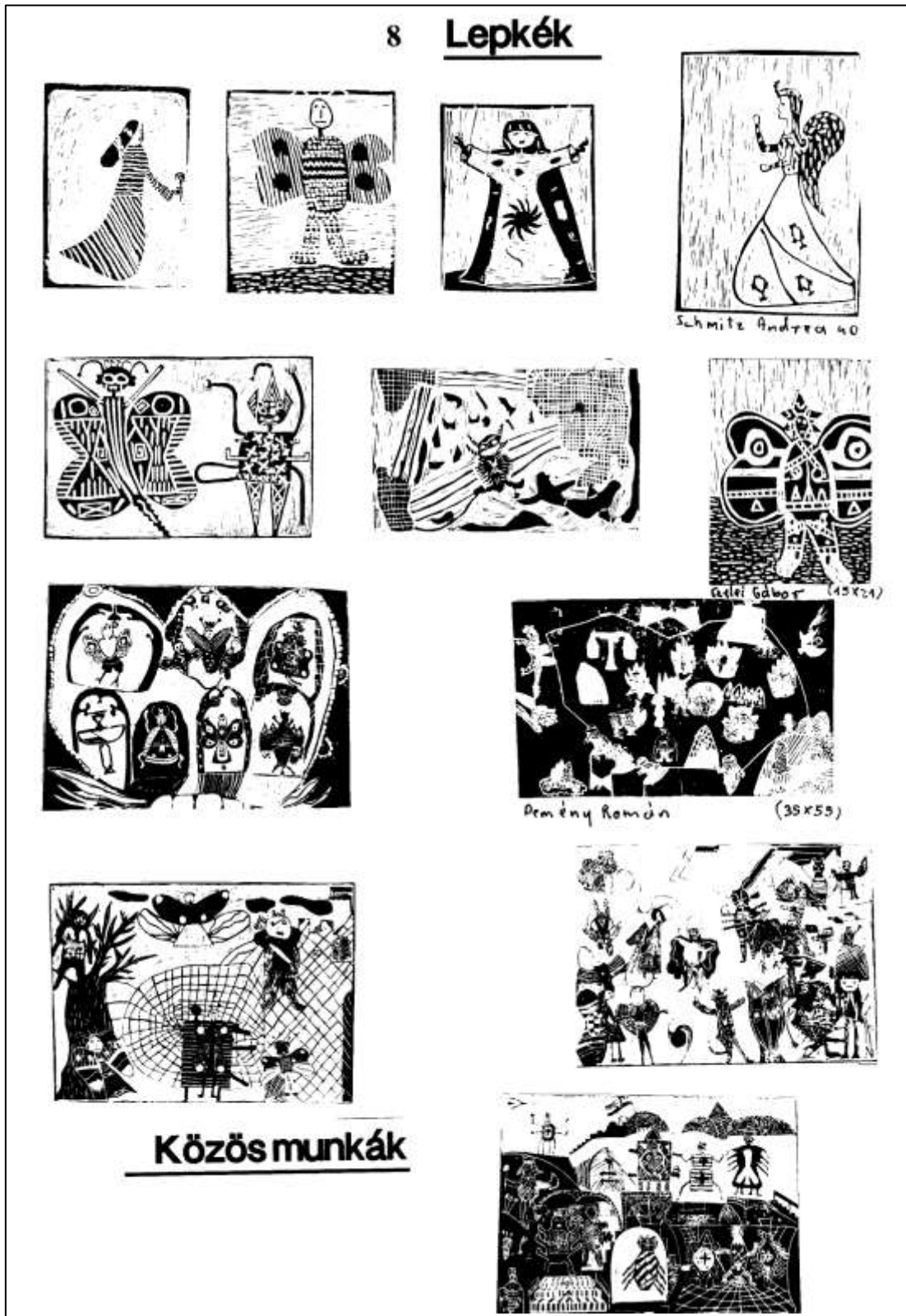

U Formatanulmányok.

produkcióra hat. Újra eljátsszuk a játékot, félhomályban, vagy épp csak derengő fényben, (10-15 másodperces expozíció/ fényképezünk, vagy video felvételt készítünk, közben különböző erősségű és idejű fényforrásokat is használhatunk.

1.1.1.1.4 Hosszabb változat

Ha a pók - lepke feladatot a mesebeli sorozat előtt tarjuk meg, és a gyerekek nagyon beindulnak, akkor az egész mesebeli sorozatnak keretet adhat. A pók-lepke világ számára tervezünk mesebeli növényeket, állatokat, épületeket, stb. (Mi még ezt nem csináltuk.) Egyik nyári táborunkban azonban az egynaposnak szánt akció kéthetes munkát, és egy húsz perces filmet eredményezett. (lásd: Tábori programok/ Szétesett osztályokban a játékos változatot alkalmazva erősen kézben kell tartanunk a csoportot. (A pedagógiai nehézségekről bővebben

lásd: ?

A történet mesebelivé változik, Tenkei Olga még szöveget is írt hozzá.

A pók meggyújtja a lepkeket nyúlal és dobál ki magából mérget. A lepkeket megakartta védeni a nap, de nem sikerült. A napot elfogta a fekete felhő. A fekete felhő öntözi méregével a lepkeket. A lepkeket megakartta védeni egy virág. De a virágot megölte a pók a nyúlalval. A lepke védekeznek.
Tenkei Olga

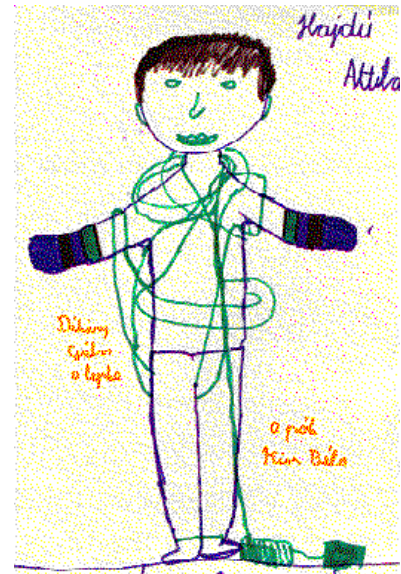
A Pók - lepkék az absztrakció különböző szintjein állnak.

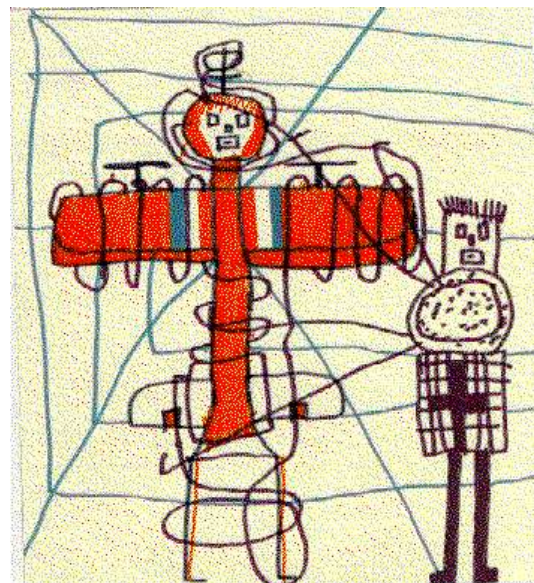
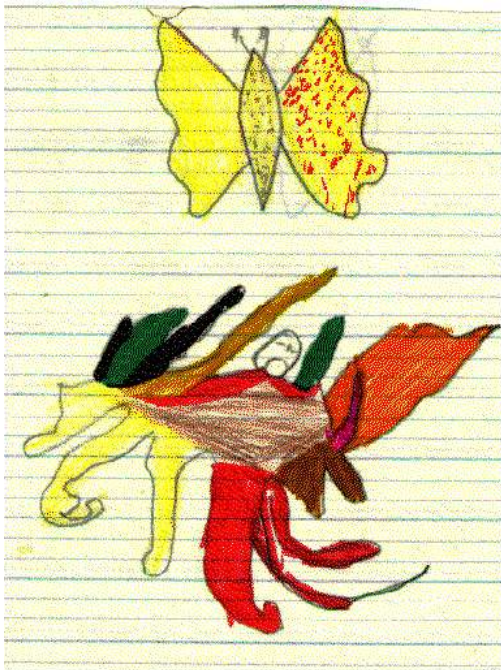
Pók - lepkék az absztrakció különböző szintjein állnak.

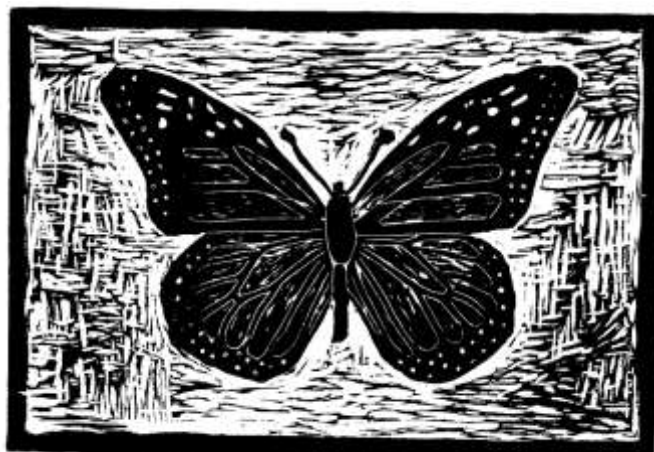
V Néhány gyerek mindig kibékíti a két szereplőt.

W Nagyon ritkán választják a játék megrajzolását.

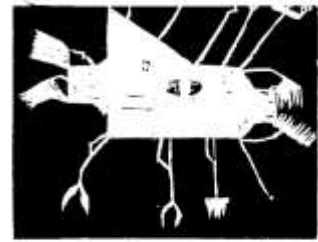
Ha linómetszetben is feldolgoztuk a feladatot, a pókháló önként kínálja a nagy közös metszés lehetőségét. (Részletesebben lásd közös munkák.)

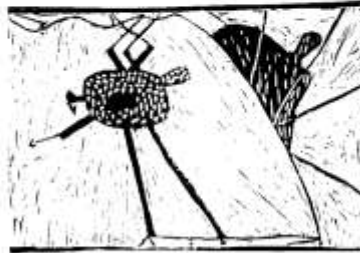
Pókok

(44x20)

(28x25)

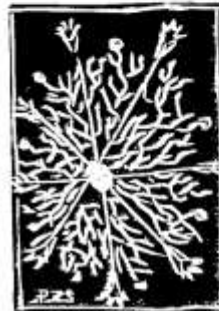
Balogh Attila (20,5 x 24,5)

Izautner Tamás Pm

Lepkék

Egy lap a linómetszetek katalógusából.

Barlang előtt állok.

Inkább nagyobbaknak való feladat, (lásd: Altfel) de fogékony, jó képességű osztályban már ötödikben is sikerrel alkalmazható.

Jó játékot játszhatunk, ha szó szerint vesszük Platón². „Barlang előtt állok. Mögöttem tűz ég. Köztem és a tűz között alakok vonulnak, és én látom a barlang falán táncoló árnyékukat.” (Az eredeti szöveg a gyerekeknek túl bonyolult. Ezt a kis töredéket Ács Jánostól hallottam egyszer, Szegeden, a tanárképző főiskola klubjában. Már ő sem tudja, honnan vette, lehet, hogy ott rögtönzött. Nagyon belém égett. Persze középiskolában, vagy jobb nyolcadikban eljátszhatjuk az egész Platón szöveget. (Lásd szöveggyűjtemény). Makettezhetünk, bábozhatunk, mozoghatunk hozzá, eltávolodhatunk az eredeti történettől, továbbbűzve a játék formai vagy gondolati elemeit. Jó kis video film kerekedhet belőle.

Nagy papírt rajzszögezünk a falra, egy lámpa világítja meg a besötétített teremben. Eljártsszuk a szöveget. Elvonulunk a lámpa előtt. Figyeljük az árnyékunkat. Platón azt tartotta, hogy az emberi megfigyelés nem a világ valódi jelenségeit közelítheti meg, csupán annak halvány árnyát. Erről nyilván érdemes lenne hosszabban is beszélgetnünk, de most inkább próbáljuk meg kiformálni ezekből az árnyékokból azokat az alakokat, amiknek tökéletlen megvalósulásai csupán. Körülrajzoljuk egymás árnyékait, ezután zsirkkrétával vagy gvasal gazdagítjuk, színezzük a képet. Esetleg azt is kitzúzhajjuk feladatul, hogy alakunk valamiféle jellemet ábrázoljon.

Xötödikes órán készült nagy gvas festmény

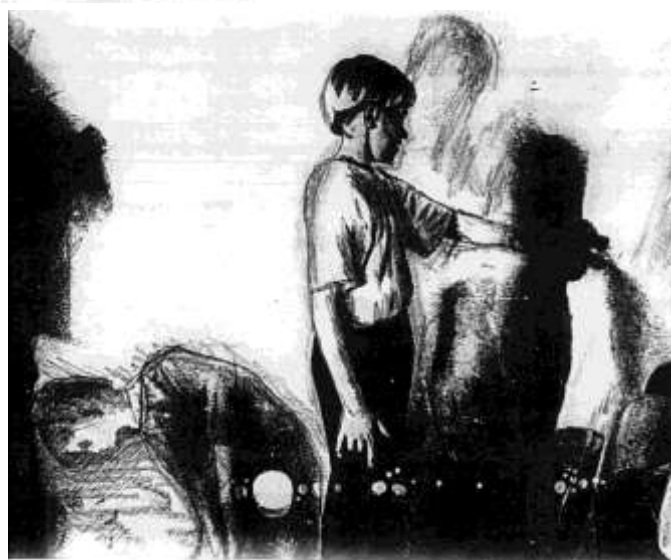
25. Ábra Ötödikesek szakkörön készített gvas festménye.

² Platón válogatott művei Európa Könyvkiadó, 1983. 41 Platón válogatott művei Európa Könyvkiadó, 1983. Hetedik könyv. o.

Bemozdulásos fotók

Ha a barlangfestésről fotókat készítünk, majd ezek fénymásolatait szintén átdolgozzuk, mindenkinek lehet egy kis emlényoma az eseményről. Állványra helyezett fényképezőgéppel, 10-15 másodperces expozícióval érdemes dolgozni, illetve ehhez mért megvilágítással.

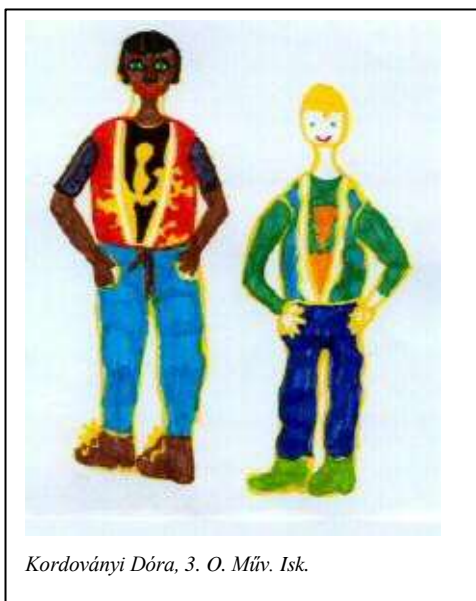
Alaktervek Bakó Ilona ruháihoz

Az AF/1-ben leírt kis mese elmondása, az illusztrációk vetítése után Bakó Ilona ruháiból vetitek. A feladat: kitalálni, miféle alakok viselhették ezeket a ruhákat. A ruhákat az alakokra megrajzolhatjuk emlékezetből, de újakat is tervezhetünk.

Diasorozat: tematikus diák / Mesebeli sorozat / mesebeli ruhák

Gipszfigurák

Kidobott ruhadarabokat újságpapírral kitömünk, bábbá állítunk össze. Falhoz ültetve, vagy erős belső vázzal merevítve híg gipsszel ecseteljük be./Védőfóliával körbevéve./ Kötés után kifestjük a figurát temperával.

Kordoványi Dóra, 3. O. Műv. Isk.

Lente Bernadett, 3. O. Műv. Isk.

Ruha átalakítások

Kemény drótvázra,/ruhafogasra, stb./ húzott ruhákat rávarrással, ráfestéssel alakíthatunk át különös öltözékeké. Nagyobb gyerekekkel viselésre szánt ruhákat is készíthetünk ezzel a módszerrel.

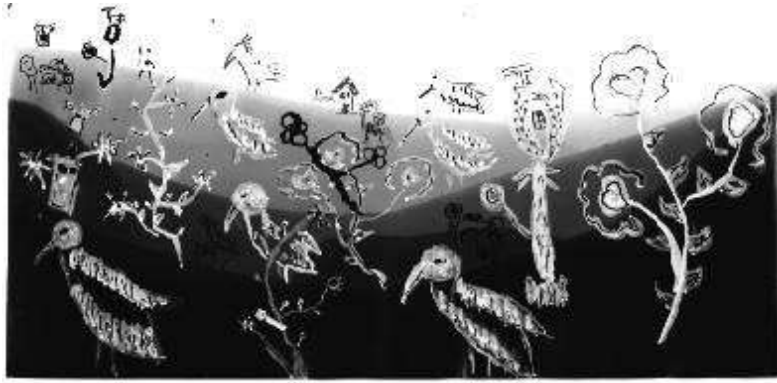
Szakirodalmi segítséget kaphatunk: Claudia Giesser, Ruhák átalakítása házilag c. munkájából.

Diasorozat: tematikus diák / Ruha átalakítás (hiányos)

Táj-fotogram

Ha egy fényt kapott fotópapírt fokozatosan hívóba merítünk, különféle helyzetbe fordítva, majd rögzítjük, különös, tájra emlékeztető alapot kapunk, amelyet már csak be kell népesíteni, fekete vagy fehér tussal, lakkfilccel rajzolt, vagy szinespapírból kivágott alakokkal. Ha a papírról fénymásolatokat készítünk, színesceruzával vagy temperával is dolgozhatunk rá.

Téralakítási készség felmérése

Az óra célja a mesebeli képek megkomponálása előtti seregszemle. ki, hogy áll a téralakítással. Nagyon fontos az egerutak biztosítása, nehogy a gyerekeket visszamerevítse a túl korán jött, túl nehéz feladat, ezért egyrészt hangsúlyozom, hogy a látvány megragadásának nagyon sok módszere van és az általam bemutatott látvány utáni rajzmódszer csak az egyik, másrészt, ha valaki megunja, belefárad, belezavarodik, nyugodtan eltávolodhat az eredeti feladattól, a választható egyéb feladatok felé.

Szünetben a padokat körberakjuk, a terem közepére berendezünk egy terepasztalszerű formát, kissé a gyerekek szemsíkja alá. Középre köpenycsomóból hegyet építünk, drapériával letakarjuk, agyag, papírplasztikákat rajunk köré és rá. A választható feladatok:
Látvány utáni rajz.

Egy síkban megoldott munka.

Egyre térbelibb

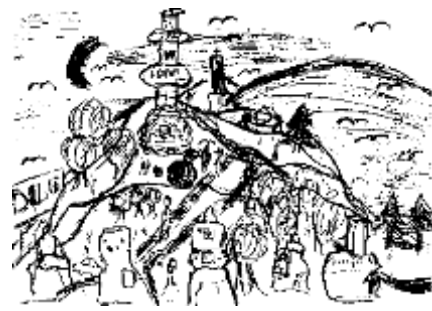
... sorozat. ...

az axonometrizáló térkezelésig.

26. Ábra A látványból kiinduló szabad fantáziarajz.

27. Ábra Látvány utáni rajz gazdagítással

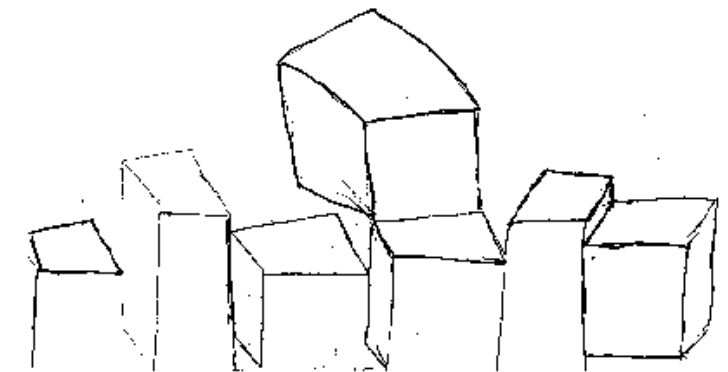
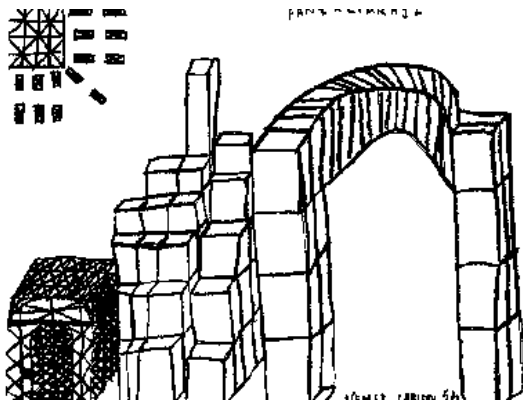
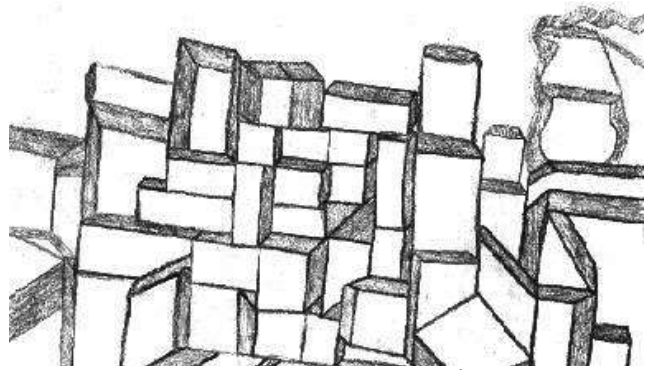
28. Ábra Mariann meglehetősen messze ment az eredeti témától.

Ha korábban már foglalkoztunk szögletes testek rajzolásával, egy dobozhalomból is kiindulhatunk. Ekkor nem annyira a következő órák előkészítése a felmérés célja, inkább az éves munka látvány utáni rajzban tükröződő eredményeinek felmérése. Három megoldási szint.

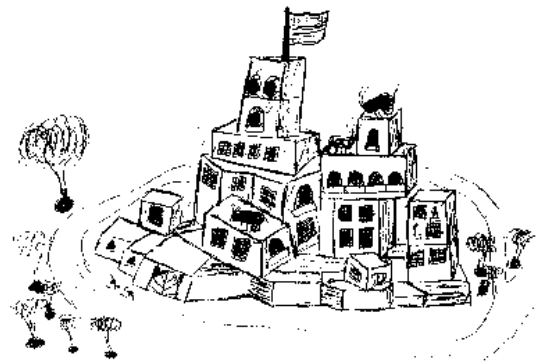
A

dobozhalom gazdagítása jelenthet egyszerű hozzárajzolást,

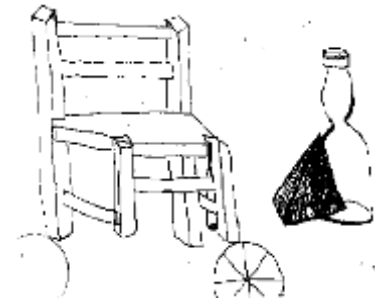
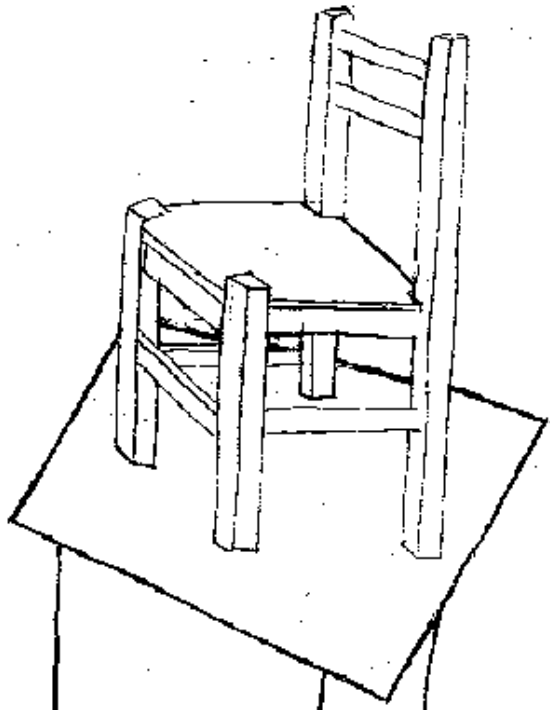
Vagy egy új térbeli építményt.

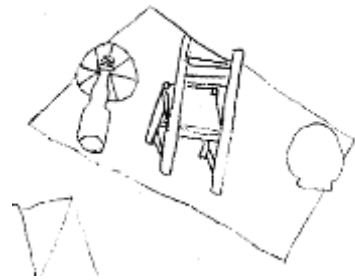
29. Nikinek ez is csak segítséggel sikerült.

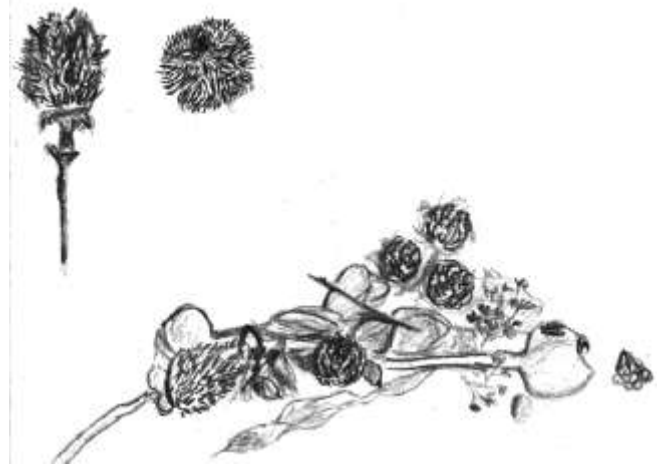
DD Niki csak síkban tudta összehozni.

Végül a legjobb osztályokban mindenféle más modelleket is kiteszünk, aki nem találja elég érdekesnek, vagy elég nehéznek a doboz feladatokat, innen is választhat magának modellt. Terméseket is, de szigorúan a térbeliség kifejezésével. Nem könnyebb feladat.

Az igen jó adottságú, nagy kedvvel rajzoló Fecsó Andi munkája.

Különös alakok

Ha korábban készítettünk doboz szobákat, vagy belső tér átalakításokat, most alakokat mintázhatunk bele. (KF 26,46,47/

Érzékelő játék

A szobrász órát előkészíthetjük egy érzékelő játékkal. Szaloncukros dobozokba két papírzacskót és egy sálat teszünk. A zacskókban mindenféle kis apró tárgy. Mellette két másik zacskó, ezekben különböző anyagból kivágott kis négyzetlapok. Minden fajtából két példány. A gyerekek párokat alakítanak, egyikük bekötött szemmel próbálja felismerni a zacskóból előkerülő kis tárgyakat, illetve pározni a kis négyzeteket. De lehet pénzt is válogatni.

Ilyen előkészítés után a gyerekek bátrabban mintáznak vakon, inkább rá merik bízni magukat az ujjaira, és nem mindjárt az agyagozásokor kell feldolgozzuk az esetleges kis agressziókat.

Egyéb anyagok a mintázásban

Már korábban is próbálkoztunk egyéb anyagok bevonásával, most ezeket a kísérleteket mélyíthetjük el. Miféle szobor képzelhető el fonalból, textilszalagokból, drótból, stb. Ha itt is betartjuk a szabályt, először alapformákat keresünk, azután építünk össze, elkerülhetjük az olcsó megoldásokat.

GGAxel Fischer: *Höhe (magaslat?)* uo.

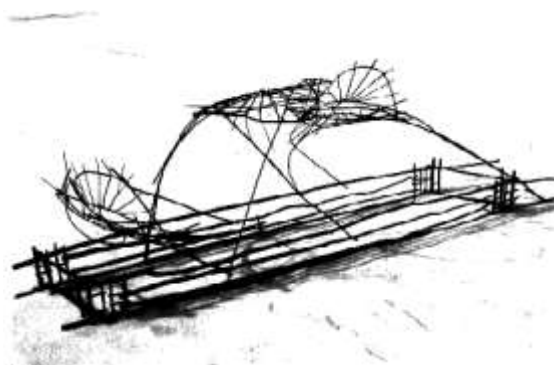

FF Axel Fischer: *Szélesség. 3. Triennale, fellbach Katalógus.*

Diasorozat: tematikus diák / formatanulmányok / vonal / vonal a térben
III. Tematikus diák / technikák / plasztika (hiányos)

II Bereznyai Péter: *kerekeken gördülő angyal. Fém, festett papír. Művészet, 88/3.*

HHTaisto Rauta: *Faszobor. Művészet, 83/11.*

Törlőrongy nyomatok

A festékező hengerek, üveglapok elmosása után a törlőrongyok segítségével készítenek nyomatokat.

A nyomatokba aztán bele lehet dolgozni ecsettel, vagy más rajzeszközzel.

Megfestett törlőrongyok

Ezeket a rongyokat - illetve az olajfestés ecsetrőlő rongyait - megszáritva, kivasalva szintén jó festőalapot nyerhetünk.

Festés alappapírokra

Ha sokféle dúcról nyomunk több nyomatot, alá szoktunk tenni egy nagyobb kartont. Ezek lassan összefestékeződnek. A megszáradt lapokra szintén festhetünk képeket.

Gyűrt papír nyomatok

Összegyűrt papírokat nyomunk a festékes üvegre, vagy festünk

meg festékekkel. A nyomatba belelátott képet alakíthatjuk tovább kisebb papírlabdacsok segítségével, vagy ecsettel.

A feladat a hatodikos mintázás óra után is használható.

Szívólapok kiegészítése

A négy színű nyomásnál gyakran kell visszaszívni a nyomatról a túl vastag festékréteget. Ezek a szívólapok is kiegészíthetők képekké, akár versenyszerűen is. Mindenkinnek ugyanazt osztjuk ki, ki mit lát bele?

Monotípiába rajzolás

Monotípiához előkészített üveglapra rásímítunk, beleütögetünk az ujjainkkal, majd a lehúzott, megszáritott lapba tollal próbálunk belepontosgatni, belerajzolni./ Lásd még: monotípiá/

Véletlen linómetszetek

Linómetszők kis próbavéséseit is kiegészíthetjük képekké.

Bio art

Bio art kompozíciókat is készíthetünk. Különös gyökerekből, löszbabákból, stb formázhatunk apró belefáragással, ráfestéssel ábrázoló jellegű figurákat. (Lásd még: Technikák: Bio art/

Villás faágakat kötözhethetünk össze, papír, drót, stb kiegészítésekkel, tempera kifestéssel alakíthatjuk őket figurákká.

Az elkészült figurákat gipszcsöpögtetéssel, vagy gézgipsszel formálhatjuk tovább, majd kifesthetjük temperával.

Gipszfaragás

Gipszöntés után a maradék gipszet egy papírlapra kikaparva hagyjuk megkötni. Ezekből is faraghatunk szobrokat. A szobrokat kifesthetjük temperával.

Mintázás agyagból

Egy maréknyi agyagot csukott szemmel formázgatunk, minden szándékosság nélkül, majd nyitott szemmel mintázzuk tovább.

Mintázás papírpépből.

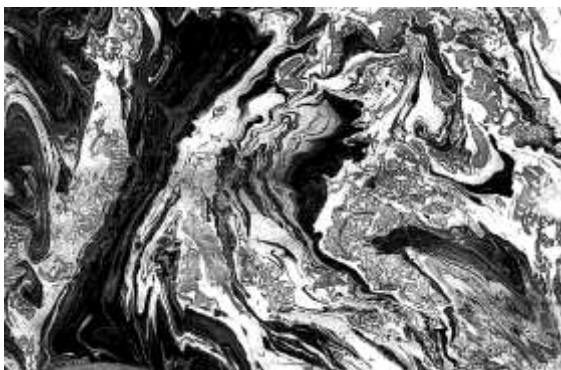
Vastag papírt merítünk, kiberítjük egy kissé meggyűrt rongydarabra, egy másik hasonlóan kissé meggyűrt rongyot ráborítunk, kiitatjuk belőle a felesleges vizet. Másik módszer, ha a rongyokat simán terítjük le, de itatgatás közben kissé összehúzzuk, meggyűrjük. A belelátott képet tovább mintázzuk. (lásd még: technikák, mintázás papírból) A megmintázott lapot kis is festhetjük temperával, akár rögtön, nedvesen, vagy száradás után.

Tusúsztatás

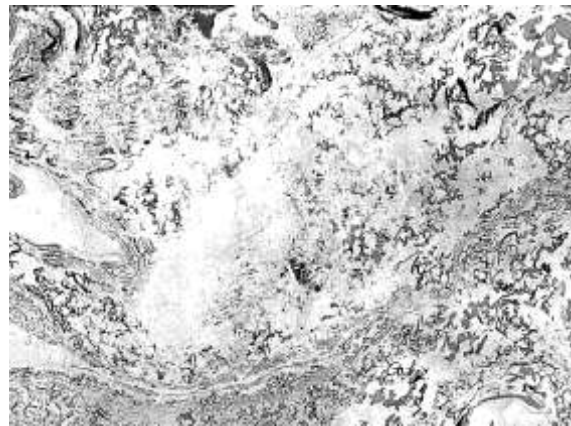
Tust úsztathatunk szét vizes papíron. Száradás után továbbfejleszhetjük.

Alapos zsírtalanítás után linón is úsztathatunk tust.. Nagyon hasznos játék a metszési technika továbbfejlesztéséhez.

Tus úsztatás víz felszínén

B Rögtön a fröcskölés után készült kép.

A az utolsó pillanatban készült kép, A tus már majdnem eloszlott

Érdekes technika a víz felszínén történő tusúztatás. Hívótálba, mosogató kagylóba, vagy lavórba vizet öntünk, elég néhány cm vastag vízréteg. A víz tetejére ecsettel tus fröcskölünk, majd ráejtünk egy papírlapot, és rögtön fel is kapjuk. Nagyon gyorsan kell dolgozzunk, mert a tus 8-10 másodperc alatt széteszlik, lemerül. A beejtés módja, ideje, a tus minősége, mennyisége a víz mozgása nagyon sokféle képet eredményezhet. A papírt kiemelés után rögtön le kell fektetni, hogy tovább ne keveredjék a tus. Néhány perces szikkadás után vászonnal vagy pl. papírzsebkendővel óvatosan leitatjuk a tócsába gyűlt vizet, hogy gyorsabban, egyenletesebben száradjon a lap. Ha egész osztálynak adjuk, egy lavórnál, tálnál legfeljebb négy gyerek dolgozhat, és persze mindegyikükre kell jusson egy nagy rajztábla, az elkészült lapoknak. A gyerekek általában sajnálják továbbfejleszteni, hisz igen jó tustechnika kell ahhoz, hogy tollal, ecsettel (dörzstussal) úgy tudjon beledolgozni a képbe, hogy ne legyen éles különbség az eredeti és a rárajzolt felületek között. Nagyobbaknak hasznos technikai továbbképzés, kicsiknek csak érdekes trükközés.

Újabbban ragasztóoldat tetején is úsztatnak temperát.

Zománccfesték úsztatás

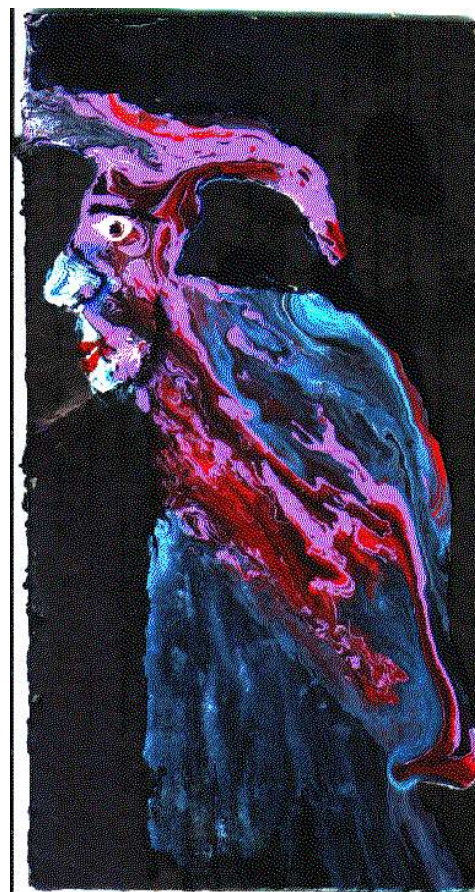
Zománccfestékeket is egymásba fröcskölhetünk, önthetünk, keverhetünk. Másnapra a festék lassú keveredése meglepően szép kompozíciókat eredményezhet. Ebben megint beledolgozhatunk.

Palettaképek

Táborokban az utolsó nap rendre megfestjük palettáinkat. Azaz az addig naponta folpackkal letakart, féltve őrzött palettából most kép válik.

Szemléltetés: Tematikus diák / Rorschach

Palettaképek az Önálló Vizuális Alapiskola tanulóitól.

Adok egy jelet

Cél: Fantáziafejlesztés, sablonmentesítő gyakorlat.

Játékkal is felvezethető. Kis papírlapokra összefüggéstelen szavakat írunk. A pároknak olyan helyzetjátékot kell játszani, amelyben a szavak összefüggő cselekvés során hangzanak el. Csak a leírt szavakat lehet kiejteni, mindenféle változtatás - ragozás - nélkül. A játékos felvezetés akkor ajánlott, ha a csoportot szeretném sokat játszatni, de félek, hogy nehezen találnának vissza az elmélyült alkotó munkához. maga a feladat megáll a lábán játékos felvezetés nélkül is. Hat éves kor fölött korlátlanul játszható. Különösen alkalmas annak bizonyítására: ahányan vagyunk, annyiféleképpen tudjuk megoldani a feladatot. (Kicsiket úgy vezetek rá a nonfiguratív megoldásra, hogy rajzolok néhány nonfiguratív képet, találgatjuk, mi lehet. (Térkép elrejtett kincsekről. Házak felülről. Ékszer. stb./ Aztán képeket vetíték, amikről ugyan nem mondhatunk ilyeneket, egyszerűen csak szépek./

A jeleket adhatom ceruzával, gyors egymásután a gyerekek lapjaira. Lehetnek szabályos vagy szabálytalan jelek. A megoldás lehet figuratív vagy nonfiguratív.

Két másodikos munka a napköziből.

Előre is rajzolhatók a lapokra, mindenki azt választja, amelyikbe belelát valamit. Az előbbi módszer lélekközeli, inkább kelti a közös munka érzetét, az utóbbi, motiváltabb gyerekeknél gazdaságosabb.

Jobb osztályokban társasjátékként is játszható, a párok egymásnak adnak jeleket. Fontos, hogy a jeladás ne célzott legyen, azaz a jeladó ne egy elképzelt kép elemeit rakja össze.

Varga Réka kapott egy képen keresztülfutó vonalat. Képbe foglalta, aztán magának adott újabb jeleket.

Sorozatot is

rajzoltathatunk. Az eredeti

jelből több lépésben bontakozik ki a kép. Másodikos kisfiú napköziben készített sorozata.

Reitvény jel

A gyerekek egymásnak adnak három olyan jelet, amit véleményük szerint nehéz lesz képbe foglalni.

Technikai tanulmány bevezetője

Gyakran indítok azzal új csoportot, hogy adok mindenkinek 3 nagyobb jelet, A/6-os lapokra, amit sárga, vagy tetszőleges színű filcekkel kell képpé változtatni. Itt még csak egy szabályt kell betartani: ne maradjanak nagy, üres felületek. A túl üres képeket gazdagítatom.

Aztán felírok a táblára néhány szabályt.

- Zártan színezni! Bemutatom a zárt és a firkálva színezett felület közti különbséget.
- A filctoll mozgatása alkalmazkodjon a felület jellegéhez. Egy füves rétet apró kis vonásokkal, egy vizet, a hullámmozgást utánozva, stb színezzünk.
- A filctoll az apró, finom kis formák készzésére alkalmas eszköz, próbáljuk erre használni.

Néhány munka a művészeti iskolából

Nehézség:

néhány gyerek megelégszik halvány, elnagyolt háttérjelzéssel, vagy nagyon gyorsan odavetett karikatúraszerű rajzzal oldja meg a feladatot.

Ezek a gesztusrajzok néha egészen erőteljesek, ilyenkor sorozattá fejleszthetőek, sokkal gyakoribb azonban hogy a munkát gazdagítani kell, apróbb részletekre bontani, grafikai felületeket fejleszteni.

Technika: AT

Bagosi Krisztina, 2. O.

Színespapír foltok kiegészítése képpé

Cél: Fantáziafejlesztés, technikai tanulmány, sablonmentesítés.

- Előre kivágott színespapír motívumokból is kiindulhatunk. Egész osztállyal ez nem is olyan egyszerű dolog. Ahhoz hogy ne egy összekavart papírhalom körül lökdösődjenek a gyerekek, „forgatókönyvet” kell készítsünk. Alaktalan foltokat rajzolok egy lapra, majd összefogok egy színespapír készletet, és kivágom a mintákat. A maradékot is szétvágom kisebb foltokra. Az elkészült anyagot kis nylon vagy papirzacskókba rakom. Használatkor egy nagy asztallapon rakjuk szét őket, hogy az egyes formák elkülönüljenek egymástól. Kártyaszerűen széthúzzuk a csomókat, hogy a forma összes színe láthatóvá váljék. A gyerekek kisebb csoportokban jönnek ki. Csak a szemükkel válogathatnak. Ha kiválasztottak egy motívumot, azt a színt veszik ki, amelyiket akarják. Ha már ekkor tudják mit fognak kezdeni vele, más motívumokat is választhatnak mellé. Helyre mennek, felragasztják a motívumot, és elkezdik a kép fejlesztését. Közben bármikor kijöhetnek egy-egy újabb motívumért. A felragasztás is problémát okozhat./Lásd: technikák/ A motívumon el lehet végezni a szükséges, minimális átalakításokat. Kiköthetjük, hogy csak rajzolni lehet a motívumra, vagy megengedhetjük az ollóval történő átalakítást is.

Ha elkészült a munka, esetleg meg lehet ismételni, más technikákkal. Egyik technika lehet a színespapír ragasztás,

vagy a papírmetszet, (lásd még: technikák/ amikor már nem rajzolhat

bele, mindent ollóval kell megoldania. Itt fel kell hívjuk a figyelmet a nagy háttérfoltokból történő építkezés fontosságára. Ne ragasszon rögtön mindent, hátha még mögé is tenne valamit. Ekkor már kissé egységesebbé

formálhatjuk jeleinket, de ne fordítsuk le teljesen a megszokott formák nyelvére!

Ha nem ragasztjuk fel a formákat, csak rárajzolással fejlesztjük, rajzfilmet is készíthetünk a „kezek feldolgozása” feladatnál leírt technikával.

Eszközök: Olló, ragasztó, színespapír,

AT

Csukott szemű firka

Cél: Fantáziafejlesztés

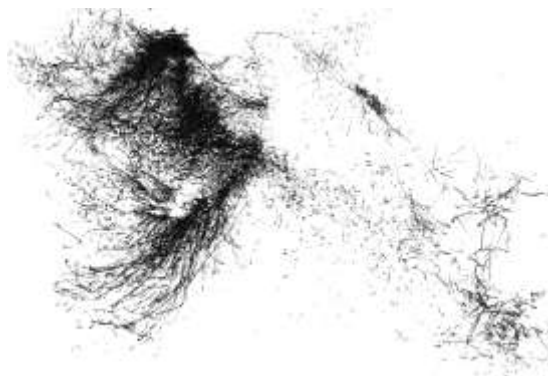
Játékos sablonmentesítés, technikai tanulmány.

Ha véletlenszerű képet fejlesztünk, becsukott szemmel firkálva is készíthetünk alaplapokat. Esetleg összemarkolt ceruzákkal, filcekkel. Vigyázzunk, ne firkáljunk hosszan rányomott ceruzával, mert ebbe a gubancba nehéz valamit is belelátni, a madárfészken, vagy a drótgubancon kívül. A táblán bemutatom, hogyan firkálok, fel-felkapva a ceruzát, felváltva húzok szögletes-ívelt, rövid-hosszú vonalakat. Pontokat, rövid kis vonalkákat is teszek fel.

Diák: Tematikus diák / Firka

E1 A Kovács Péter Balázs: Olivér. Mintha marokra fogott színes ceruzákkal rajzolt vonalfirkákból indult volna ki a festő. Katalógus.

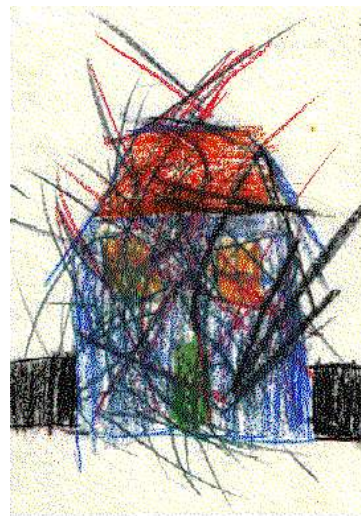
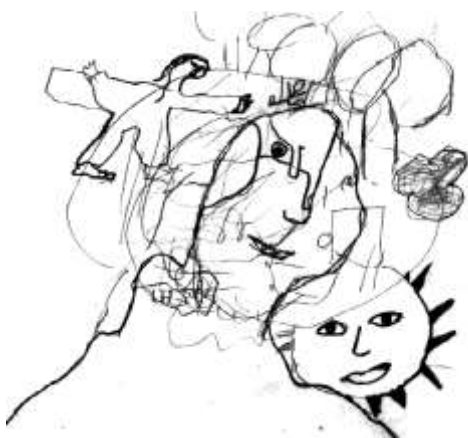

CSulyok Gabriella: A látogatás (Művészet 82/7)

D Sulyok Gabriella: Találkozás II.

F Ceruza tanulmány után készült firkarajz

Technika: AT

Közös ragasztás

Cél: sablonmentesítés

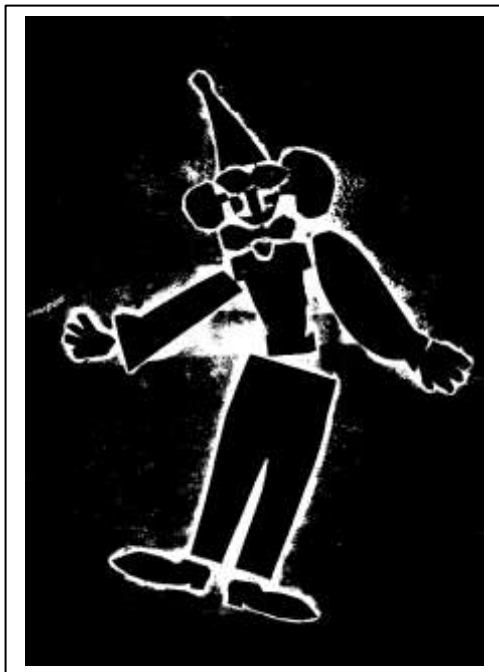
Külön elkészített „alkatrészekből” állítunk össze figurákat. Választhatunk egyetlen címet (Házak, bohócok, sárkányok, állatok, stb/), de kitűzhetjük célul egy egész város összeállítását is. (Lakókkal, növényekkel, stb)

Csoportokat alakítunk, az egyes csoportok nekiállnak megrajzolni, kivágni a rájuk eső testrészeket. Lesz olyan csoport, amely lábakat gyárt, mások fejeket, stb. Igyekezzenek sokféle méretet és formát készíteni. Összetettebb feladatnál esetleg minden gyerekeknek más munka jut. Az elkészült munkákat kiteszük egy nagy asztalra, ha már elég gyűlt össze, elkezdjük egy nagy papírra összeragasztani a képeket. Összeállíthat mindenki maga egy képet, vagy néhány fős csoportok, de egy nagy közös képet is készíthetünk.

Az elkészült munkákba bele lehet rajzolni, festeni. Meg is lehet ismételni munkát, már

kizárólag rajzeszköz eink segítségével el. Papírmetszeteket, vagy vegyes kollázsokat nyomtathatunk. Szabados Árpád a hat-tíz éveseknek egy találós kérdéssel

a most

vezette fel a feladatot. Legalul van két karó,/ azon fölül egy hordó,/ Azon fölül terjesz - berjesz, (Azon fölül nyújtom - bújtom, azon fölül tátom - bátom,/ azon fölül szirtyem - szortyom, azon fölül illancs - pillancs, (azon fölül nagy sík mező, azon fölül sűrű erdő, (csikók laknak benne. A 10-14 évesek látvány utáni rajzokkal kezdtek. A gyerekek megrajzolták egymás kezét, szemét, cipőjét. Aztán a rajzokat kivágták, összeépítették.

Nagyobbakkal a bohóc helyett óriást készíthetünk, majd bejártsszuk A Kispál és a Borz együttestől a Húsrágó-hídverő számot¹. Próbáljuk felfejteni a többféleképp értelmezhető hasonlatokat, majd képileg is megfogalmazni a szöveget.

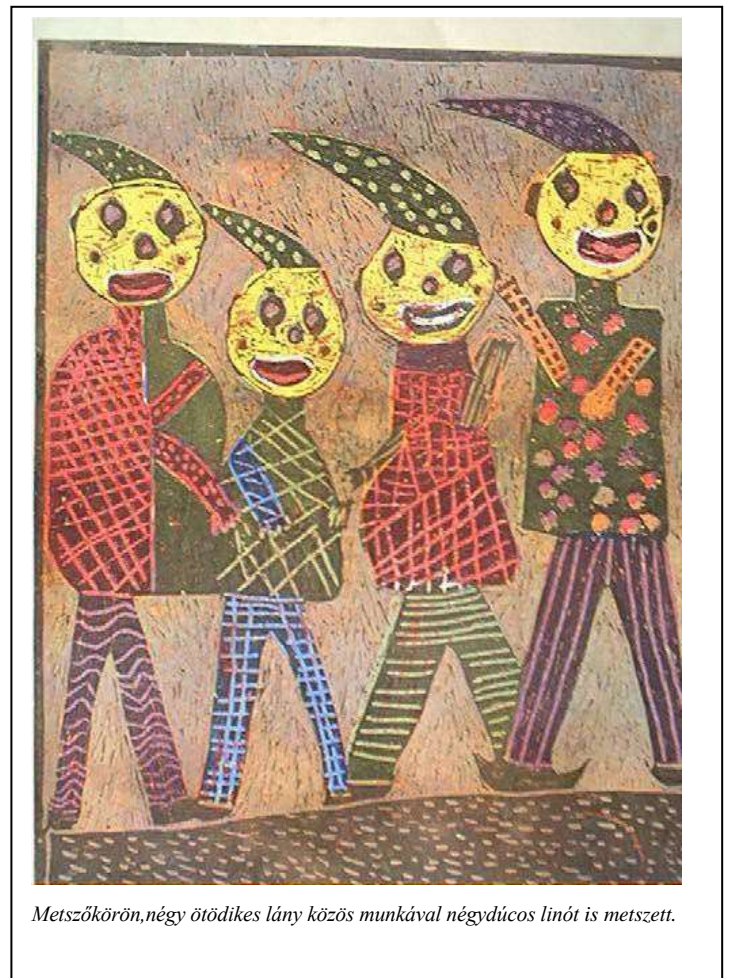
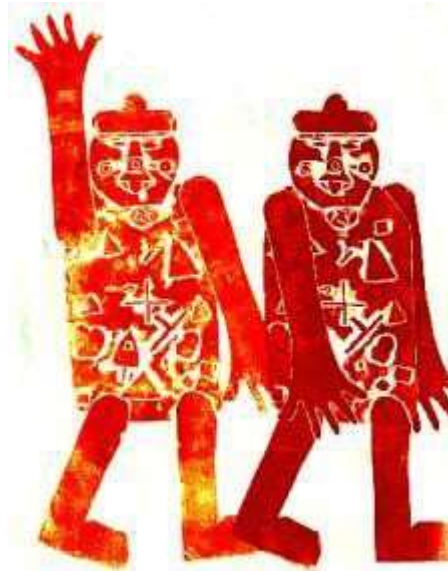
Néhány nagyméretű papírmetszet. A kép készítésekor a csoporttagok látták egymás munkáját, tehát a méretekkel alkalmazkodtak egymáshoz.

G Felül vörössel, alul késsel, majd könnyedén feketével felülhengerezett, lábbal nyomott monótipia

Technika: Olló, ragasztó, keménypapír, AT

Metszőkörön, négy ötödikes lány közös munkával négydícsos linót is metszett.

¹ Lásd: Szöveggyűjtemény

Csontváry/Csontvávalja polgárai. Turcsányi Márta feladatsora/

Csontváry életművét sokféleképpen közelíthetjük meg gyerekeinkkel. Én először a Művészet 97/1. számában olvastam Földi Péter és Eördögh András közleményét. Csontváryval foglalkozhatunk egy órán át, de Turcsányi Márta pl. egész éves programot tervezett belőle csoportjának a GYIK műhelyben.

„Negyedik csoportunk egész évi közös munkájának kiindulása Csontváry Kosztka Tivadar: „A taorminai görög színház romjai” című képe volt. Célunk, hogy a gyerekek szinte a képbe lépve éljék meg azt, hogy miközben az ott létrehozható ideális élet lehetőségét, hozzanak létre egy sajátos kis közösséget. először megnéztük a Magyar Nemzeti Galériában kiállított festményt. A gyerekek a kép előtt vázlatokat készítettek a nekik leginkább tetsző részletekről. E vázlatok alapján a Gyik műhelyben festményeket készítettek, illetve színes papírragasztásokkal idézték meg a kép színvilágát.

A következő foglalkozáson már beléptünk a képbe, s az ott látható távoli városka részleteit mintázták meg a gyerekek agyagból. Ezután elképzelték, hogy ki, milyen épületben, s a városka mely részén szeretne élni, s mindenki papírból elkészítette saját házának makettjét. Akik ezzel végeztek, azok megfestették, és a falhoz erősítették a hullámpapírból készült domboldalt, melyre a város épült. Mindenki elhelyezte a saját házát a domboldalon, fákat, bokrokat, hidakat hajtogattak, nyírtak, ragasztottak papírból, utakat, patakokat, tavakat festettek a házak közé - kialakult a kisváros. Legközelebb a városka lakói készültek el. Természet utáni tanulmányok során egymásról mintázták különböző mozdulatokat megörökítő agyagszobrocskákat. A szobrocskákat megfestették, és mozdulataikkal különböző tevékenységekre utalva elhelyezték őket a város házai között, az utakon, vagy a folyópartokon. Ekkor találták ki a gyerekek, hogy ha már minden készen van, akkor életnagyságú alakként meg kéne mintázni magát Csontváryt is, aki az előtérben elhelyezkedve festhetné a távoli, apró, színes házakkal borított, s piciny emberalakoktól nyüzsgő domboldalt. Beszélgetni kezdtünk a festőről, majd megnéztük több más festménye között az önarcképét is. Ezután készült el Csontváry közel életnagyságú alakja, melyet a gyerekek hullámpapírból, rongyból és gipszből állítottak össze. Miután a bábu nem állt meg a lábain, a gyerekek leültették a város elé, mint ha festés közben éppen megpihent volna, s leült volna uzsonnázni. Ehhez persze el kellett készíteni Csontváry elemzősiáját, és a mellette álló festőállványt, a tájról készült félig kész képpel. Már jó ideje dolgoztunk ezen a feladaton, s a gyerekek jól maguk elé tudták képzelni a képzeletbeli kisváros életét, így lassanként azon vették észre magukat, hogy ők maguk lettek a városka polgárai. Mindenki választhatott magának egy mesterséget, melyet a város fekvése és sajátos körülményei határoztak meg jórészt. Volt itt halász, hajós, hajóács, kéményseprő, tanító, színész, kertész, bohóc, orvos, építész, boltos és még sok másféle foglalkozású ember. Meg is varrták a mesterségekhez illő öltözéket, majd elkészítették a cégtáblákat is. Ezután a városka elöljáróinak megválasztása következett, majd annak eldöntése, hogy mi legyen a neve. Végül a Csontvávalja elnevezés mellett döntött a társaság, s azonnal hozzáálltak a legfontosabbnak tűnő dolgok - címer, zászló, papírpénz és agyagérmék - készítéséhez. A tanító eközben megírta a város történetét. Közelgett Csontvávalja nagy eseménye: a vásár, amelyre mindenki lázasan készült, hogy itt eladhassa portékáját, a messze földről érkező vendégeknek, akik ez esetben a gyerekek szülei, testvérei, és más hozzátartozói voltak, hisz a vásárt egy nyilvános foglalkozás keretében tartottuk meg. A várva várt alkalommal aztán mindenki beöltözött a jelmezébe, a körberakott asztalokra kipakolta az általa készített és gondosan felárazott termékeket, melyek közt bizony sok furcsaság is akadt: a kéményseprő például apró, agyagtéglácskákból készített kéményeket árult, hozzá való drótnyelű kefékkel, az orvos saját készítésű anatómiai rajzait kínálta, a tanító pedig saját kezűleg írott könyveket próbált a vevőkre sózni. Természetesen mindenkinél ki volt téve a cégtábla is. A város címere és zászlaja alatt Csontvávalja elöljárósága köszöntötte a vendégeket, s a tanító felolvasta a saját kezűleg papírra vetett szöveget, mely a városka történetéről szólt. Aztán a pénzváltó lépett működésbe, akinél helyi valutára lehetett váltani a tíz, húsz és ötvenfilléreseket. A vendégek buzgón vásároltak, s bizony komoly alkudozásokra került sor vevők és eladók közt. Zajosan és vidáman folyt a vásár, a GYIK Műhely termében egészen a foglalkozás végéig, amikorra aztán minden áru elkelt. Több mestertől még a cégtábláját is megvásárolták. Volt, aki Csontvávalja zászlaját is meg akarta venni, de az bizony semmi pénzért nem volt eladó.

„(Turcsányi Márta: Csontvávalja polgárai. GYIK Műhely)

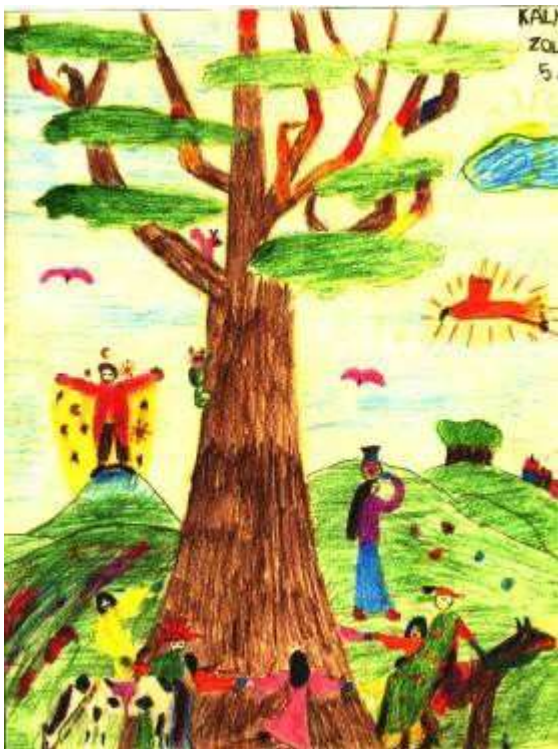

Csontváry (Rövidebb/

Ha foglalkozássorozatát követni akarjuk, meg kell ugyan küzdenünk néhány technikai problémával, pl a város hónapokon át történő megőrzése, stb.de a közösségfejlesztő hatások jócskán ellensúlyozzák fáradozásainkat. Ha csak néhány órát szánunk Csontváryra, a következőképp szoktuk tenni.

I.foglalkozás

Mesélek Csontváry életéről, közben megnézünk néhány diát. Esetleg bejátszok valami aláfestő zenét, és megnézünk jónéhány Csontváry képet, minden kommentár nélkül. (Utána vagy rögtön munkához látunk, vagy próbáljuk kitalálni, ki lehetett a festő. Hogy élt, hogy gondolkodott, stb./

Kitehetjük a Zarándoklás a cédrushoz Libanonban c.

képet. A feladat, gazdagítani a fához vándorló alakokat.

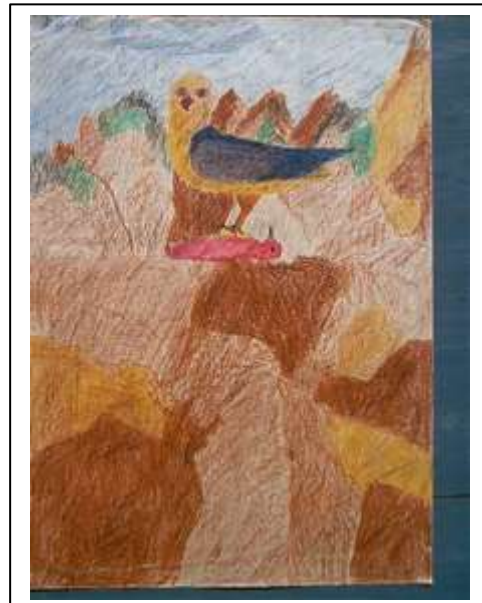
Más változatban: levetítjük a képet, megbeszéljük az alakok jelentéseit Németh Lajos vagy Papp Gábor elemzése nyomán. Azután emlékezetből kell megfesteniük a képet.

Eördögh András egyszerűen csak kitette a Zarándoklást, a gyerekek megnézték, aztán emlékezetből le kellett másolni, és kitalálni hozzá egy történetet.

A művészeti iskolában Györe Zoltán színtanulmányok előtt mutatott Csontváry képeket.

Technika:AT.

Szemléltetés: Dia: Tematikus diák / Csontváry

világa, zenei aláfestéssel

Csontváry 2. foglalkozás

Nagy falikép festése az előző óra vázlataiból, közös munkával. A képet festhetjük padlóra terített vagy falra rajzszőgeezett papírra, vagy magára a falra. Készülhet zsírkéta rajz is, de ez erőtlenebb eredményt ad. Készíthetünk előre vázlatokat, vagy kezdhethetünk rögtön a nagy lapokon.

Mivel ez az első nagyobb, közös munkánk, jól elő kell készítsük, hogy ne boruljanak ki állandóan a befőttesüvegek, ne kezdjék egymást összefestékezni a gyerekek. Nem árt előtte együttműködési játékokat játszani.

Beszélgetünk, mi minden történhet egy faluban, városban, ami Csontváryt megragadhatta volna.

Ezután csoportok alakulnak. Az egyik csoport megfesti a házakat, másik a szereplőket, harmadik a növényeket, állatokat. Azaz, megtartjuk egy órában az egész mesebeli sorozatot (AF 7-17/ A befejezéssel együtt persze három órát is kitesz. Ha valamelyik csoport elkészül, kicsiben, a helyén folytathatja a munkát, vagy egyszerűen csak fest, rajzol magának egy emlékképet a nagy képről.

Technika: Nagy papírok, gvas vagy tempera, esetleg előre kikeverve, poharakban.

Frottázs

Cél: Technikai tanulmány.

A ceruzarajz egyik érdekes technikája az átdörzsölés. Érdes felületekre fektetett lapokat dörzsölünk át ceruzával, grafitruddal, vagy más eszközzel, majd a gyűjtött felületekből képeket állítunk össze.

Indíthatjuk a feladatot néhány firka jel megadásával, kitehetjük magunk elé a begyűjtött felületeket, és képet komponálhatunk belőlük, vagy szabálytalan felületekbe láthatunk bele valami képet.

(Érdeemes próbálkozni a felület felfestékezésével, lenyomtatásával, vagy a felületre fektetett vékony lap hátulját hengerezhethetjük át enyhén festékes kemény hengerrel./ Az összegyűjtött anyagból kollázst készíthetünk, vagy csak felhasználjuk a grafikai felületek kialakításához.

Véletlen frottázsok

Szerkesztett frottázsok

Ha órán alkalmazzuk a feladatot, akkor papírdobozokban különböző anyagokat szoktunk bevinni, illetve olyan tárgyakat, amikről jól gyűjthetünk, (Lásd: szakterem,

Egy gyűjtőlap

frottázs készlet/ de fegyelmertettebb osztályokat szét lehet engedni gyűjtőútra, az udvarra, lomtárba is.

Egész sorozatot is tervezhetünk a frottázsra.

A ceruza technikája tanulmány, vagy az adok egy jelet feladat után először egyszerű gyűjtögetés, majd képalkotás szabadon, vagy néhány kapott firka jelle.

Alufólia frottázs

Enyhén összegyűrt, majd kisímitott alufóliát puha ceruzával finoman átsatírozunk. A jellegtelen frottázsokat esetleg GIMP programban feljavíthatjuk.

Színesceruza frottázs

A színes eszközöknél célszerű először alászínezni a foltoknak világosabb színekkel, majd sötétebb színekkel dörzsölni.

Makai Bernadett 5. b

Frottázs kollázsok

„Ollórajzokat” is készíthetünk, azaz megrajzolják a figurákat, de

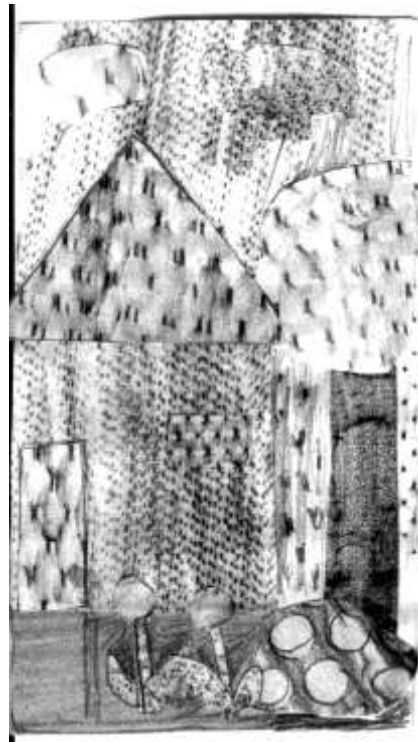
túldörzsölik a foltok szélén a

felületeket, kivágják az alakokat, majd felragasztják.

Nagyon fontos, hogy karakteresen eltérő tónusú felületeket hozzanak létre.

1 Egy frottázs kollázs vörös és fekete krétával. (Turi Dávid, 3.o)

Nagy méretű frottázsok

Gyűjthetünk frottázsokat nagyobb méretű lapokra durvább mintázatú felületekről is krétával, majd valamelyik kis képünket újraalkotjuk ezekből a felületekből nagyobb méretben.

Hamisítás

Végül ismétljük meg valamelyik képet, vagy egy részletét ceruzával, majd tollal, de most már dörzsölés nélkül. Nagyon nehéz feladat, többnyire fel kell adjunk valamit az eredeti felületekből.

Kisebb gyerekek nyugodtan fordítsák át a felületeket, tehát egy szürke alapra fehéren kirajzolódó érzetet alakítsanak ki feketével, vagy a pici, szabályos négyzeteket nagyítsák fel. Esetleg képezzenek pici, szabálytalan foltokat. Egy felület utánzásakor gyakran kell választanom: vagy megőrzöm az összetevő formák kis méretét, de akkor nem tudom megőrizni a szabályosságukat, vagy a

Kkét A/3-as frottázs

szabályosságot őrzöm meg, de ekkor csak nagyobbba tudom megoldani.

Egy hamisítás sorozat

L Marosvári Csaba ötödikes frottázsa a művészeti iskolából.

Frottázból fejlesztett dombormű.

Frottázs képünket átmásoljuk egy agyaglapra, lenyomkodással, kiemeléssel domborművet készítünk, majd az egyes felületek textúráját a frottázs készlet anyagaival alakítjuk ki.

Eszközök: Grafitrúd, vagy puha ceruza, zsírkréta, festékezőhenger, nyomdafesték

Molnár Bálint 4.o. akvarellje

Makai Berni színceruza hamisítása.

Frottázs óra játékosabban

Ha az osztály gyengén motivált, vagy esetleg helyettesíték, játékosabban, több részfeladatra bontva vezetem a foglalkozást. Az alábbi sorozat Kengyelen készült, a művészeti iskolában, három órás foglalkozáson.

Fejrajz csukott szemmel.

Üljetek szembe egymással, figyeljetek meg gondosan minden apró részletet, és rajzoljátok meg a szemben ülő gyereket. A kép jól töltsé ki a rajzlapot! (A táblán előrajzolok egy sablonos fejet, a kitöltés szemléltetésére, majd csukott szemmel gyorsan vázolok egy kis "Picassót".) lásd még: <..TORZS\otodik\TOR54AL98.doc> - [Madár rajzolása bekötött szemmel](#)

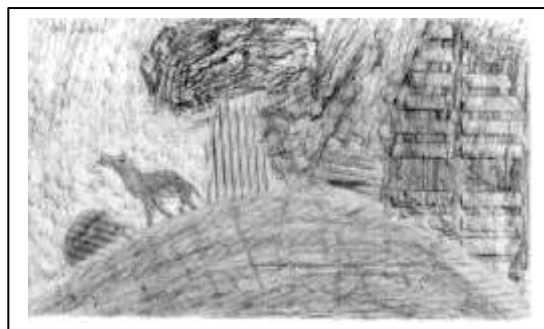
Felületek gyűjtögetése

A rajzokat elrakjuk, majd az asztalokon szétterítjük a frottázs készletet. Gyűjtsön mindenki 15-20 féle felületet, ceruza, vagy vastag színesceruza segítségével. Ezeket később fel fogjuk használni, tehát lehetőleg nagyobb felületeket gyűjtsenek, és különböző tónusértékkel. Tehát legyen olyan, amit egészen halványan dörzsöltök át, és legyenek ennyon erősen átdörzsöltek is. Meg lehet próbálni ugyanazt a felületet többször is átdörzsülni a lapra, kissé elmozdítva.

Rajz rögtönzése a gyűjtött felületekből

Aki elkészült, rajzoljon valami kis képet, amit úgy gondol, hogy ezekkel a felületekkel meg tud majd tónusozni. A rajz halvány legyen, hogy ne lógjon le majd a satírozásról. Ha kész, kezdetek tónusozni. (Általában kissé sablonos munkák készülnek.)

Ez a feladat arra szolgál, hogy a lassabb gyűjtögetők is elkészüljenek.

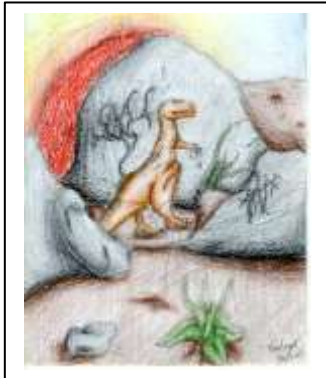
A csukott szemű rajz satírozása.

Aki kész, vegye elő a csukott szemű rajzát, és ezt is oldja meg különböző felületek rádörzsölésével.

Kép fejlesztése véletlen foltokra

Közben egy nagyobb kő felületéről halvány frottázst készítettem. Aki elkészült, válasszon egy papírt, és dolgozza ki képpé. A kidolgozás történhet frottázzsal, vagy hagyományos kézi tónusozással, de ekkor is próbáljunk izgalmas felületeket alakítani.

Kollázs a gyűjtött foltokból

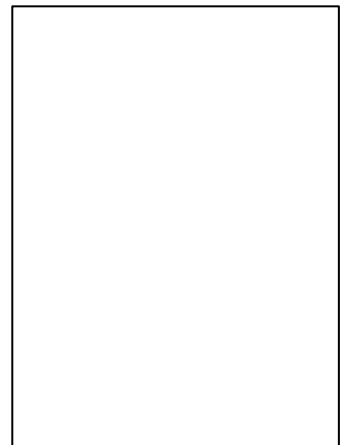
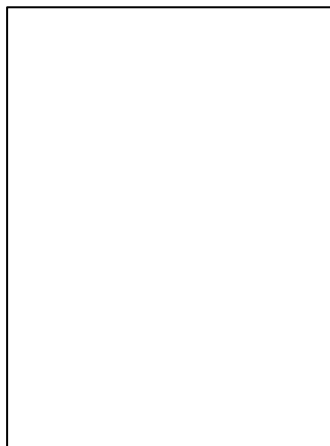
A mintalapokból ollóval kivágunk néhány formát, majd képpé rakjuk össze. Lehetőleg ne rajzoljátok meg előre. Legyen egy kis rögtönzés jellege.

**Egy
rajz
újrakötés
dörzsölés
nélkül**

Ha
valaki
nagyon
gyorsan
dolgozott,
belevá

ghat a feladatba, de általában a következő órára marad. Itt inkább csak a fejrajz újraalkotására van idő, a következő órán viszont egy nagyobb léptékű munkát is tervezhetünk. Illusztrációt, vagy élményrajzot.

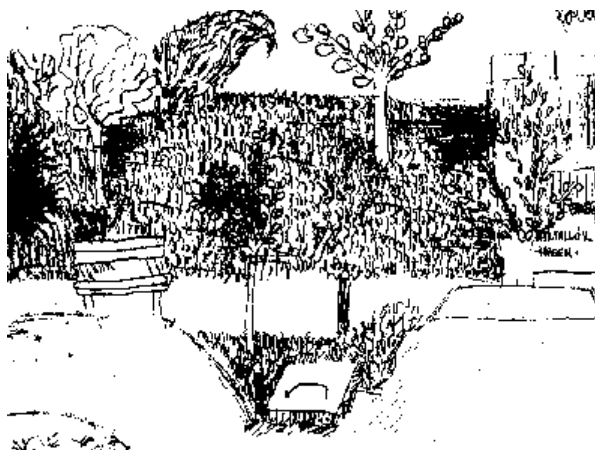
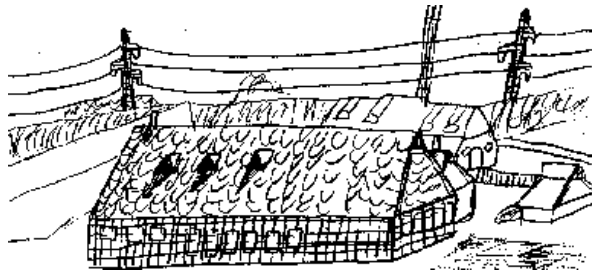
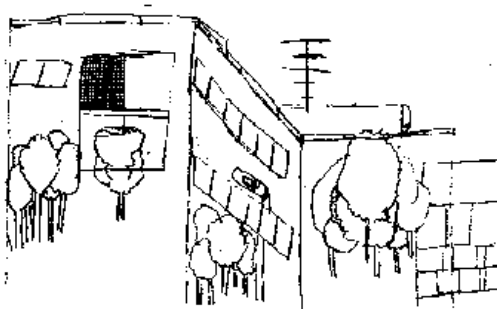
Nézzünk meg egy teljes sorozatot

Ceruzarajz külső térben a ceruza technika óra után.

Jól rajzoló osztálynak mindössze annyit mondom, hogy az elmúlt órán felfedezett grafikai felületeket most a külső térben kell megfigyelni. Nem az a lényeg, milyen pontosan találják el az arányokat, tömegeket, hanem hogy minél gazdagabb témát találjanak, ahol a legváltozatosabb grafikai felületeket tudják kialakítani. Ennek érdekében lehet csalni is, közelebb hozni egymáshoz a motívumokat, stb. Radírt nem viszünk ki, nehogy görcsös javítgatással menjen el az idő. Bizonytalanabb osztálynak először bemutatok egy diasort. (Gyermekrajz - barokk vázlatok, Vajda Lajos, Somogyi Győző/ Megpróbálom rávenni őket: használják csak nyugodtan egyszerű jeleiket. Sokan így is leragadnak a formáknál. Nagyon nehéz óra. Inkább év végére való, csak a legjobb osztályokban merek év elején kimenni.

Két munka a leggyengébbek közül.

Jobb megoldások

Technika: ceruza.

Akvarell külső térben az akvarell technika óra után.

Jól dolgozó, a látvány utáni rajzot jól fogadó osztállyal kiülünk akvarellezni. Az előző feladathoz hasonló bevezetést tartok. Az óra tipikus bátorságpróba. Nem szabad görcsölnödni az egyes formákon, meg kell próbálni minél több árnyalatát megtalálni a látványnak.

Technika: akvarell.

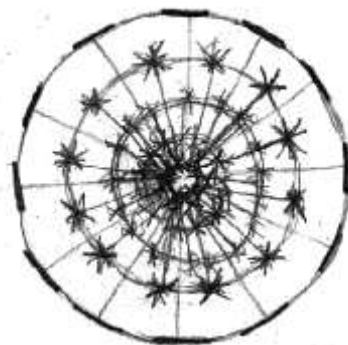
Tanulmánylap pongyola pityangról (Nagy bakszakáll, vagy más hasonló fészkesvirágzat/

A jól rajzoló gyerekek gyakran maguktól kezdik el a rajzot. A problémát először a pityang repítőszőreinek térbeli megrajzolása jelentheti. Segíthetjük a gyerekeket az óramutató módszer ismertetésével. (lásd: Madár (A feladatot még a hatodikos gömb óra után is csak a legjobb rajzolóknak adom fel, hetedikben már egész osztálynak is kiadható. Az alábbi rajzok ötödikesek munkái.

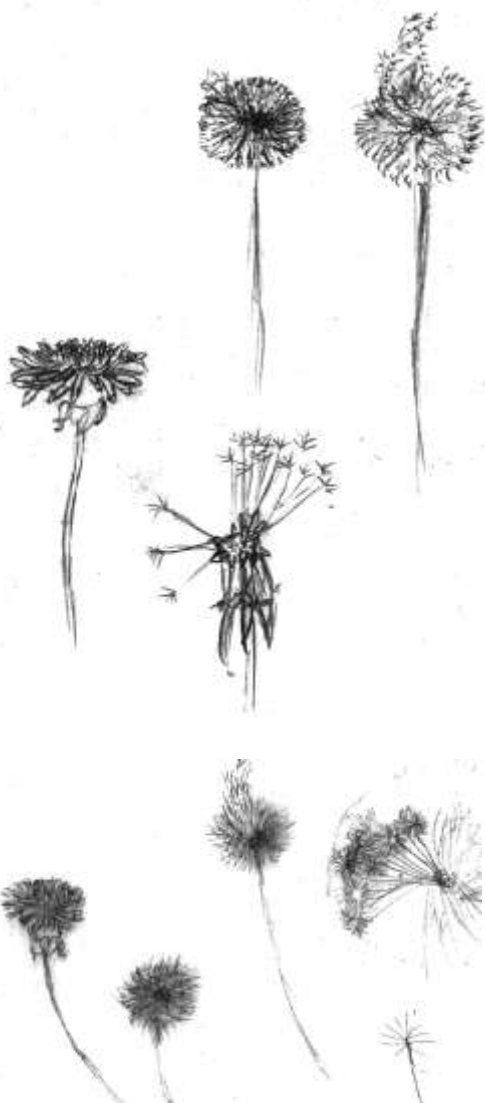
A pityang gömbjét is elképzeltük, mint egy óra számlapját. A legszélse körön a mutatók még egyenesen kifelé mutatnak.

A belső körökön egyre beljebb.

És persze a körök közötti távolság is egyre nagyobb, ahogy befelé haladunk.

A második probléma a tónusozáskor jelentkezik, hisz a repítőszőrök fehérek, tehát épp hogy ki kell hagynuk őket, negatív módon kell fejlesztenünk a képet. Elkerülhetjük, ha fekete lapra dolgozunk fehér tussal vagy krétával. Vagy fejleszthetjük negatív módon a képet, amit fehérnek látunk, feketével rajzoljuk. (Tónuscseré.)

A sok jó rajz közt a leggyengébb ilyenre sikerült. A látvány utáni rajzot követheti egy fakturajáték. Hasonló térbeli szerkezeteket is rajzolhatunk, vagy szabad fantáziajátékot játszhatunk.

Technika: Ceruza.

Fa tanulmányok Leonardo útmutatásai alapján.

Különösen jó rajzkészségű, és bizonyos történelmi érdeklődéssel rendelkező gyerekek odaadhatjuk a Trattato 823.828.845. pontjainak fénymásolatát, esetleg akár az egész hatodik részt. Olvassa el, és egy fa megfigyelésével illusztrálja a pontokat! (Szöveggyűjtemény: (Nem egész osztálynak való feladat.

1.2823. A fák ágazatáról

Először: a fák ágai, ha nem húzza le őket saját súlyuk, úgy görbülnek, hogy végüket az ég felé emelik.

Másodszor: a fák ágain alul növekvő gallyacsok nagyobbak, mint azok, amelyek feljebb növekednek.

Harmadszor: a fa közepe táján sarjadt gallyacsok, a túlságosan mély árnyék miatt rövid idő alatt elpusztulnak.

Negyedszer: a fának azok az ágai legelevenebbek, azok vannak legkedvezőbb helyzetben, amelyek a fa legfelső, legkülső részeihez legközelebb vannak, mi az oka? A levegő és a nap.

Ötödször: az ágak egyenlő szög alatt válnak ki a törzsből.

Hatodszor: de a szögek annál tompábbak, minél nagyobb kora dicsekedhetnek az oldalágak.

Hetedszer: annál hegyesebb az oldalsó szög, minél vékonyabb ág alkotja.

Nyolcadszor: ha a kettéágazott gallyakat összeadjuk, akkor újra kiadják annak az ágnak a vastagságát, amelyből kiindultak.

Az óra meglepő eredményeket hozhat, a rossz rajzolónak elkönyvelt, nagyon gyengén tanuló Gabi (az első három rajz) például igen korrekt, alapos magyarázó rajzokat készített, míg a nagyon jó formaérzékű, mindenféle tanulmányi és egyéb versenyen sikerrel induló Nóra türelmetlenül firkált.

A szabálymagyarázat után megrajzoljuk az egész fát.

Technika: Ceruza

Fasor

A fa lombzatának megrajzolása nehéz próba az ötödikes gyerekeknek. A legügyesebbek meg tudják oldani közletről, levelenként a lombot, és messziről is, összefoglalva tónusfoltokká. A kettő közötti átmenet megrajzolásával azonban csak a legjobb rajzkészségük tudnak megbirkózni. Nekik megpróbálhatjuk odaadni a Trattato 888. pontját, némi rajzos magyarázat kíséretében./Szöveggyűjtemény: (

Azok a vonalak, amelyek a fák koronáit a megvilágított levegőtől elhatárolják, annál gömbszerűbbek, minél távolabbiak...

Először fel kell tegyük a fasor tömegvázlatát. A közelebbi fák nagyobbak, a távolabbiak egyre kisebbek, és egyre sűrűbben állnak. Ha takarásban vannak, úgy is vázoljuk.

Most meg kell adjuk a lombtömeg körvonalának karakterét.

A közel lévő leveles ágat levelenként rajzoljuk meg. (Már találkoztunk az óramutató módszerrel. K8

A messzebb lévőnél a levelek már csak helyenként bukkannak ki a tónusfoltokból, a többi helyen a tónusalakításkor a levéllemezek körvonalához hasonló vonalakat helyezünk el. (Lásd még: Fák rajza AF/

Technika: ceruza.

15. Őszi fák festése.

Megnézünk néhány képet.

Giotto egyetlen képén belül is (Menekülés Egyiptomba) négyféle felfogásban festi meg a fát.

P Csupasz fa, a vastagabb ágak egyik oldala világosabb, a vékony ágak közül egyesek világosabbak.

O Távoli fa. A fa lombtömegét egy sötét alap adja, erre kerülnek rá a nagyobb, a zöld néhány világosabb fokozatából felépülő lombtömegek, amelyeket így elmosódó sötétebb kihagyások választanak el egymástól.

Q A háttér itt is sötét, de a világos foltok itt egyedi leveleket jeleznek.

S Lorenzetti is ezzel a technikával fest, de ő felbontja az lombtömeget világosabb, sötétebb részekre, a világosabb részekre világosabb leveleket fest. Illés kútja (Részlet)

T Végül Giotto negyedik képe a stilizált festésmódra példa. A levelek nagyobbak, mint

R Erre a stilizált festésre sok szép példát találhatunk a középkori festészetben. Lajta Edit: Francia festészet, 47.

Stilizálásra kitűnő példa az egyik Múzsák lapban talált illusztráció. (Keresése, újrafényképezése folyamatban.)

U Hieronimus Bosch: Szent Antal megkísértése c. képén a zárt lombtömeg felbomlik kisebb részformákra, a kisebb részek teteje világosabb, az aljuk sötét.

Vld. Markó Károly: Róma látkepe c képén a hozzánk legközelebb eső lombrészek levelenként vannak megfestve, majd - távolodva- ezek a levelek alaktalan foltokká, még messzebb nagyobb lombtömegekké válnak.

W Koszta József: Tanya tával A fa lombja világos színfolt közepére festett sötétebb foltok kompozíciója.

Y Gauguin: Arles-i táj. A nagy fa lombtömege részformákra osztott, a kisebbek majdnem egynemű foltok.

XMáttyás teutsch János: Világos táj. Művészet, 83/12. Néhány egyszerű csík, és kész a fa. (Más kérdés, hogy a csíkoknak jó helyen kell lenni.)

A vetítés után mindenki kiválasztja a neki leginkább megfelelő festőtechnikát.

Megfesthetjük, először az eget, talajt, fedőfestéssel vagy lazúrozva, vibráló szélű, egymás mellé festett, vagy egymásba mosott foltokkal.

Tanulmányosort is tervezhetünk. Először a levelek tanulmányrajza. A leggyengébb rajzoló először körülrajzolják a kiterített levelet, megfigyelik, hogyan futnak az erek, és berajzolják a helyükre. Második lépésben megpróbálják körülrajzolás nélkül felvázolni ugyanezt a levelet. A jobb rajzoló eleve ezzel kezdik, majd ezután megpróbálkoznak egy térbeli levélrajzzal. A legjobbak már első rajzukon is próbálják visszaadni a levél térbeliségét.

A rajzok után jöhet a festés. Világos alapszínekre fedik rá fokozatosan az erősebb, sötétebb színeket.

A látvány rögzítése után következhet a szabad színezés.

A levelek után következhet a leveles ág rajza, festése. Itt használhatjuk a korábban bemutatott vázolási módszereket.

Az ág után jöhet az egész fa festése.

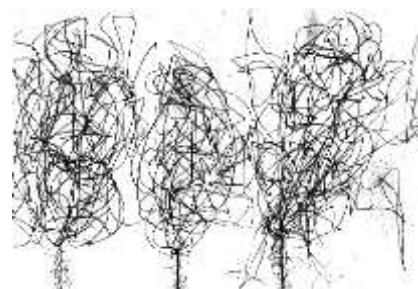
Technika: AT

Szemléltetés: tematikus diák / Fák

Vonalképzési játékok

Általában a fa tervezése feladat elől lehet kitérni ezzel a sokkal oldottabb feladattal. Többnyire a gyengén motivált gyerekek választják.

A fa ágai egymásból eredve egyre vékonyodnak. Ennek mintájára képezzünk egymásból eredő, vonalrendszereket. Az egyik vonalrendszer legyen görcsös, a másik lendületes. Legyen szögletes, ívelt, stb.

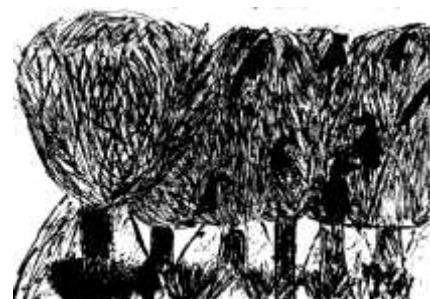

Most az eddig megtalált vonalak segítségével próbáljunk meg egy változatos facsoportot rajzolni.

Z Krisztián bizony csak egyféle vonalat tudott.

AAAz ágak karaktere eltér, de elég elnagyolt.

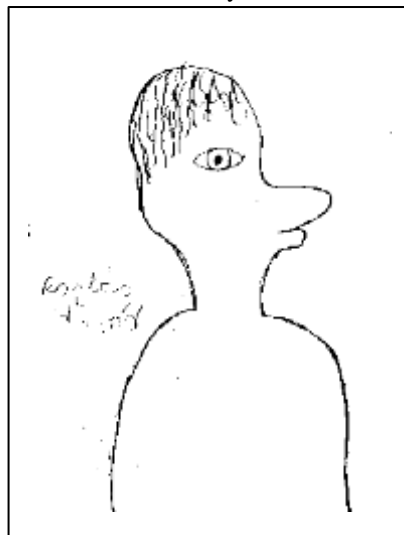

BB Nincs karakterbeli eltérés, de a formátömeg szép.

A játék után tematikus képet alakíthatunk, ha közben támadt valamilyen ötletünk.

- AEz pedig Szabó Zoli munkája.

Technika: AT, tus, rajztoll.

Vonal játékok térben.

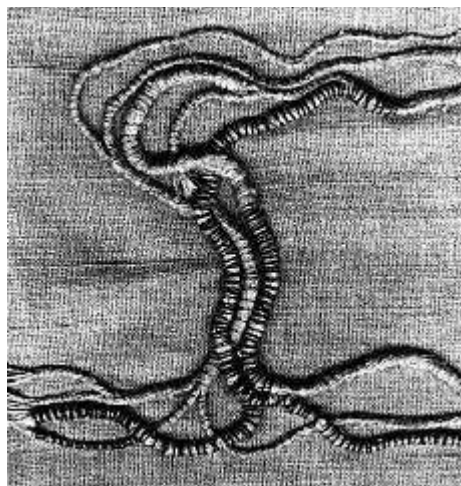
Drótból építünk különböző vonalvezetésű fákat. A drótokat falapba fűrt lyukakba dughatjuk, vagy lábszerűen támaszkodhatnak a talajra.

Vezethetjük egymás köré csavarva, egymáshoz símítva, használhatunk különböző vastagságú drótokat önmagukban, vagy fonallal tekergethetjük körbe.

Építhetünk fákat hurkapálcákból, szögletes ágrendszereket hozva létre.

CC Ha a kötéskompozícióra újabb vászonlapot borítunk, és körbevarrjuk, domborított textilplasztikát kapunk.

DD Kötéldarabokat bonthatunk szét, vagy fonalakat csavargathatunk össze, rávarrással rögzíthetjük egy keretre feszített vászon vagy szőttedarábon.

Sors-fák

Indíthatjuk az órát beszélgetéssel (miféle fákat tudunk elképzelni különböző jellemű emberek, vagy különféle érzelmek szimbólumaként).

Képeket vetíthetünk különböző fákról (fénykép vagy festmény), és ezekhez társíthatunk különböző jelentéseket.

Szerepjátékkal is kezdhethetünk.

Bejátszok egy zenét, és bemutatom, hogyan nő fel egy fa. Fokozatos kibontakozás a zene ütemére/ Minden gyerek összekuporodik maggá, majd maga elé képzel egy fát. Lassan felnő, kibontakozik, testtartásával, mozgásával (fúj a szél (próbálja megjeleníteni fáját). (Besötétített terem, egy sarokban égő gyertya teremtheti meg a hangulatot a játékhoz.

Györfi Sándor: Vihar (Katalógus)

A feladat, megrajzolni, megfesteni ezt a fát.

Egy másik változatban az előző feladat mintájára különböző jellegű vonalrendszerek rajzolásával készítjük elő a feladatot. (KF) Majd kiválasztjuk az egyik vonalrendszert, és rajzolunk egy fát, aminek ágai a választott mintát követik. Ha a fa kész, megrajzolhatjuk alá azt is, amit a fa szimbolizál. vagy tetszés szerint népesíthetjük be a fa környékét.

• Milyen fát rajzoltam?

Másik változatban egymásnak adnak feladatot a gyerekek. Párokat alakítunk. A pár egymásnak rajzol egy -egy fát. Kicszerélik, megpróbálják kitalálni, mire gondolhatott a rajzoló, és olyan alakokat, jeleneteket rajzolnak a fa alá, ami ezt kifejezheti. A rajzok tartalmazhatnak konkrét történetet, jelenetet, vagy csak a színek, formák nyelvén beszélhetnek a fáról.

Technika: AT.

Egy közös munka.

Ádám egy egész élettörténetet rajzolt a fa köré.

Weöres Sándor: Galagonya

Őszi éjjel
Izzik a galagonya,
Izzik a galagonya Ruhája.
Zúg a tüske,
Szél szalad ide-oda,
Reszket a galagonya
Magába.
Hogyha a hold rá
Fátylat ereszt:

Lánnyá válik,
Simi kezd.
Őszi éjjel
Izzik a galagonya,
Izzik a galagonya
Ruhája.

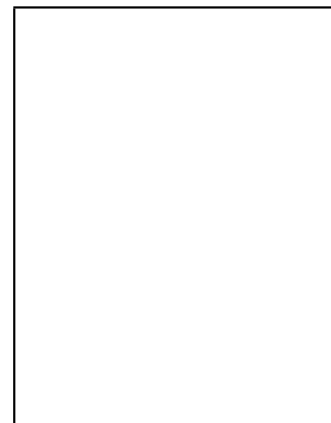
Nagyon szép akvarelltéma az a pillanat, amikor a galagonya bokor félig még növény, félig már tündér. A hold felülről sárga fényt sugároz, ami hálószerű fakturájú is lehet. A szél-tündér is feltűnhet a képen.

Illusztrálás előtt bemutatjuk dián vagy fotón a galagonya bokrot, megbeszéljük a vers képeit.

Úsztatott akvarellt fejlesztünk, ha lehet valami jobb minőségű papírra, mert a félfamentes rajzlap könnyen feldörzsölődik. Legjobb persze az akvarellpapír.

Grafikai átírás

Ha elkészült egy szép akvarell, és szeretnénk linóba metszeni, meg kell birkóznunk az egymásba folyó színek grafikai átírásával.

Egy növény élete

A feladatot Földi Péter
Világképrendező
gyermekrajzok c. cikke
alapján terveztem (Művészet
78/9/)

Megtarthatjuk az ötödikes
növényrajzolás óra után, vagy
a hatodikos ritmus óra után is. (Utóbbi esetben a ritmusról közvetlenül köthetünk át: Ezek a szabályosságok a szimmetria, a ritmusok nem csak térben, de időben is megfigyelhetők. Milyen szabályos ritmusa van a növény életének? (Lombhullás, rügy, növekvő levél, lombhullás. Mag, kicsírázó növény, stb./)

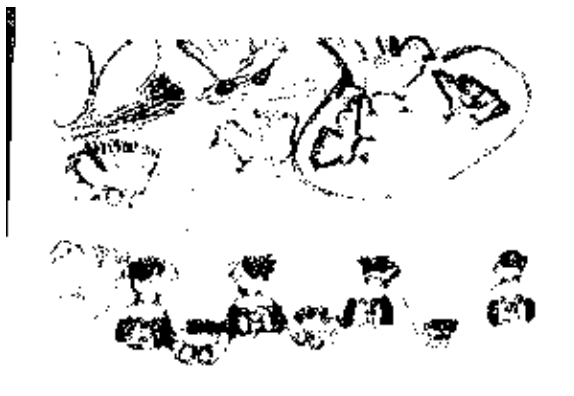
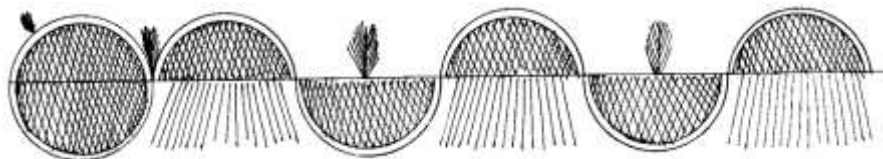
Ötödikben kissé messzebről közelítünk. Népművészeti diákat vetítünk, egyre absztraktabb sorozatot, végül a hombár oldalának díszítését. Mi lehet ez?

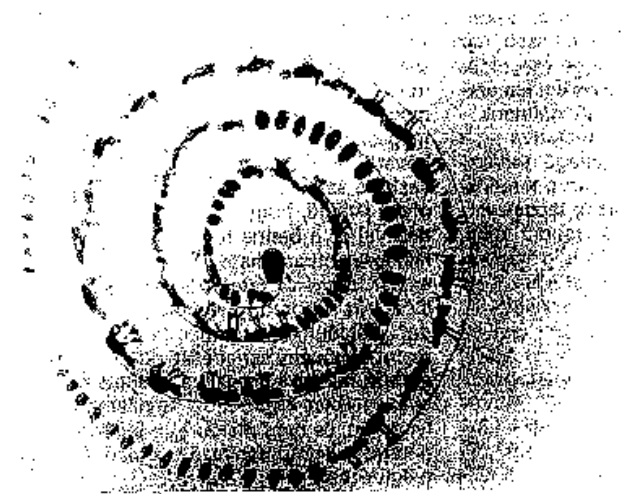
Rábízhatjuk a gyerekekre a kitalálást, vagy
közösön gondolkodhatunk.

„Az első körforma egy mag a csírával. Az ebből kiinduló hullámvonal egyszer az egyenes fölött, egyszer alatta helyezkedik el. Ha az egyenes a föld szintje, akkor a mag egyszer a föld felett, másszor a föld alatt található. Ha a föld alatt van a mag, akkor kihajt belőle a növény. Ha a föld felett, akkor a földben levő tápanyagokat, energiákat szívja magába, és ez a folyamat periodikusan ismétlődik, évről évre. Más szóval ez a rajz a növény élete.” (Földi Péter egyik negyedikesének magyarázata.)

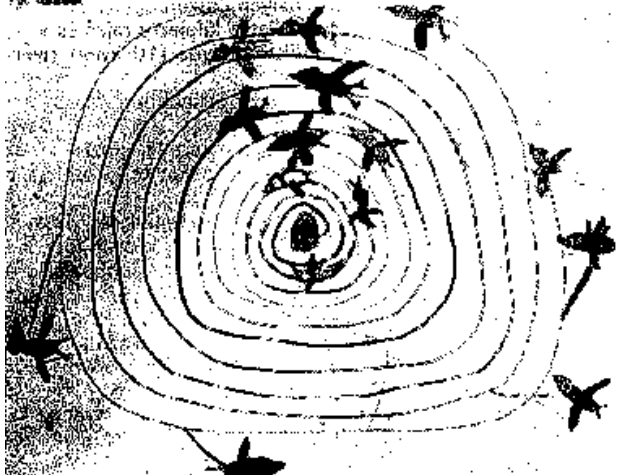
Második lépésben próbáljunk másféle szakaszosan ismétlődő életjelenségeket ábrázolni. (Növényi, állati jelenségek. Ember (A feladatot esetleg folytathatjuk KF -tal. (Hetedikes növény óra/

Hasonló elemzésre ajánlható jeleket gyűjthetünk: Hoppál - Jankovics - Nagy - Szemadám: Jelképtár Helikon, 1990

13. Forest

13. Water

